

Rok 1905.

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LXIV. — Wydana i rozesłana dnia 14. października 1905.

Treść: № 159. Rozporządzenie, zawierające stałą szkolną i naukową ordynację dla powszechnych szkół ludowych i wydziałowych.

159.

Rozporządzenie Ministerstwa wyznań i oświaty z dnia 29. września 1905,

zawierające stałą szkolną i naukową ordynację dla powszechnych szkół ludowych i wydziałowych.

Ważna dla królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych, z wyjątkiem Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Na zasadzie §§ów 4 i 78 państwowej ustawy dla szkół ludowych z dnia 14. maja 1869, Dz. u. p. Nr. 62, względnie artykułu II. ustawy z dnia 2. maja 1883, Dz. u. p. Nr. 53, wydaje się po wysłuchaniu krajowych władz szkolnych, następującą stałą, szkolną i naukową ordynację dla powszechnych szkół ludowych i wydziałowych:

Ordynacja szkolna i naukowa dla powszechnych szkół ludowych.

Część pierwsza.

O powszechnej szkole ludowej.

I. O urządzeniu szkoły ludowej.

§ 1. Każda powszechna szkoła ludowa winna być tak urządzoną, by mogła spełnić zadanie przez ustawę państwową dla szkół ludowych zakreślone.

Przy urządzeniu winna krajowa władza szkolna, która z reguły rozstrzyga, oprócz liczby dzieci szkolnych i posad nauczycielskich, uwzględnić także potrzeby naukowe i stosunki gospodarcze ludności.

Gdyby projektowane urządzenie szkoły, dla utrzymujących ją było połączone z wydatkami, których według ustawy ponosićby nie musieli, należy zawsze odnieść się do nich o przyzwolenie.

§ 2. Gdyby w pojedynczych przypadkach okazała się potrzeba wydania osobnego rozstrzygnięcia co do języka wykładowego i nauki innego języka krajowego po myśli §u 6 ustawy państwowej dla szkół ludowych, natenczas należy zbadać przedtem dokładnie wszystkie w rachubę wchodzące okoliczności i wysłuchać tych wszystkich, którzy szkołę utrzymują, zwłaszcza reprezentacje gmin szkołą w całości lub częściowo objętych, okręgu szkolnego i kraju.

§ 3. Liczba klas stosuje się do liczby dzieci, obowiązanych do uczęszczania do tej szkoły i do liczby posad nauczycielskich, na zasadzie dotyczących ustawowych postanowień przy szkole systemizowanych.

O ile to ze względu na liczbę dzieci i posad nauczycielskich jest możliwem, należy dla każdego stopnia wieku (rocznego kursu) urządzić wyższą klasę; równorzędne klasy (paralelki) urządzić się z reguły dopiero wtedy, jeżeli potrzebne wyższe klasy już istnieją.

Jeżeli dzieci różnych stopni wieku lub nauki (rocznych kursów) złączone są w jednej klasie, rozpada się klasa na oddziały lub grupy.

Plan naukowy postanawia, które stopnie wieku (roczne kursy) należy przydzielić każdej klasie z osobna a w samej klasie, każdemu oddziałowi względnie grupie.

§ 4. Samoistne szkoły dla dziewcząt zakłada się po myśli postanowień ustawy krajowej.

§ 5. Oznaczenie szkoły ludowej stosuje się z jednej strony do liczby wyższych klas z wyłączeniem klas równorzędnych (paralelek) i ekspozytur, z drugiej strony do płci dzieci, dla których jest przeznaczona; szkoła nosić będzie przeto nazwę albo: powszechna szkoła ludowa mieszana albo powszechna szkoła ludowa dla chłopców lub dziewcząt i zależnie od liczby klas jedno-, dwu-, trzyklasowa itd.

Klasy liczy się od dołu w górę.

§ 6. W powszechnej szkole ludowej przydziela się z reguły całą naukę w jednej klasie jednej sile nauczycielskiej, która naucza swą klasę, oddzielnie od innych.

Dzieci szkolne jedną klasą objęte, pobierają naukę wspólnie; jeżeli w klasie jest więcej oddziałów, odbywa się nauka częścią bezpośrednio, częścią pośrednio. Tylko dla nauki religii, gimnastyki, śpiewu, kobiecych robót ręcznych, wolnych przedmiotów i dla nauki dzieci, które mają ułatwienia co do frekwencji szkoły, należy za otrzymaniem przyzwoleniem władzy szkolnej okręgowej, utworzyć osobne grupy, jakich okoliczności wymagają.

Dalej można za przyzwoleniem władzy szkolnej krajowej, gdzie tego stosunki wymagają, urządzać dla dzieci nie całkiem umysłowo zdrowych lub słabych zdolności, osobne klasy pomocnicze lub przygotowawcze.

§ 7. Według jakich zasad należy tworzyć osobne grupy dla nauki przedmiotów, wymienionych w § 6 ordynacji szkolnej i naukowej i ile godzin tygodniowo każdej grupie przydzielić, postanawia w zakresie normalnego planu naukowego władza szkolna krajowa.

Przy nauce kobiecych robót ręcznych trzymać się należy tej zasady, że nauczycielce nie wolno w jednej grupie nauczać stale więcej niż 40 dziewcząt.

Władza szkolna krajowa reguluje także utworzenie i zakres działania komitetów kobiet, powołanych ewentualnie do popierania nauki robót ręcznych.

§ 8. Cel nauczania każdego stopnia nauki i tygodniową liczbę godzin dla każdego przedmiotu naukowego z osobna, postanawia plan naukowy;

plan ten daje także wskazówki co do biegu nauki w ogólności.

Ustalenie nauki religii i rozdział materiału naukowego z religii na pojedyncze klasy, oddziały i grupy zastrzega się po myśli § 5 państwowej ustawy dla szkół ludowych władzy kościelnej względnie przełożeniu izraelskiej gminy wyznaniowej.

Dokładny rozdział przepisane materiały innych przedmiotów naukowych na pojedyncze klasy, oddziały i grupy przedsięwzięcie konferencya nauczycielska okręgowa a w zakreślonych granicach konferencya nauczycielska każdej szkoły ludowej z osobna.

Pewnej metody nauczania nie przepisuje się dla żadnego przedmiotu naukowego; cała nauka ma się jednak tak odbywać, by wszystkie normalnie rozwinięte dzieci osiągnęły cel nauki.

§ 9. Zarządzenia władzy kościelnej względnie przełożenia izraelskiej gminy wyznaniowej dotyczące się egzaminów z religii i praktyk religijnych poda po myśli § 5, ustępu 5, władza szkolna okręgowa do wiadomości kierownika szkoły i uwiadomi także o tem miejscową władzę szkolną.

Władze kościelne względnie przełożenie izraelskiej gminy wyznaniowej winny zarządzenia swoje podać wczas do wiadomości władzy szkolnej okręgowej, by w tej władzy mogła się odbyć należyta w tym względzie narada.

§ 10. Wraz z ogłoszeniem ma władza szkolna okręgowa postanowić, o ile dzieci szkolne do udziału w egzaminach z religii i praktyk religijnych zobowiązane, w dniu dotyczące mają być wolne od nauki i czy innym dzieciom należy udzielać nauki.

Gdzie i kiedy dzieci szkolne do uczestniczenia obowiązane mają się zgromadzać i w jaki sposób mają być dozorowane, ustala się według stosunków miejscowych na konferencyi nauczycielskiej.

Do nadzoru dzieci szkolnych w czasie obowiązkowych praktyk religijnych wyznaczać można tylko siły nauczycielskie odnośnego wyznania.

§ 11. Jeżeli urządzenie szkoły, które uznano za odpowiednie, wymaga osobnego planu nauki, który się różni od normalnego, należy w tym celu zasięgnąć zatwierdzenia Ministerstwa wyznań i oświaty.

§ 12. Na zaprowadzenie nauki drugiego języka krajowego lub gry na skrzypcach, nauki ręcznej wprawy dla chłopców, jakoteż robót w ogrodzie szkolnym potrzeba — jeżeli ustawa krajowa innych

postanowień nie zawiera, zezwolenia władzy szkolnej krajowej.

W razie zaprowadzenia takiej nauki jako przedmiotu nadobowiązkowego, mają rodzice względnie ich zastępcy z początkiem roku szkolnego, przy zgłoszeniu dziecka do przyjęcia oświadczyć, czy dziecko ma uczestniczyć w tej nauce.

Występywać wolno z reguły tylko przy końcu roku szkolnego, z uwzględnienia godnych powodów jednak może konferencja nauczycielska pozwolić na wystąpienie także wcześniej.

§ 13. Przy każdej szkole ludowej, przede wszystkim na wsi, należy według możności założyć i odpowiednio urządzać ogród szkolny i pole dla doświadczeń rolniczych.

Pielęgnowanie ogrodu szkolnego i uprawa pola doświadczalnego należą z reguły do kierownika szkoły, mogą być jednak za pozwoleniem władzy szkolnej okręgowej także innemu nauczycielowi oddane.

Robotami w ogrodzie szkolnym można zajmować dzieci trzech najwyższych stopni wieku; chłopców przytem głównie zatrudniać należy w szkółce drzew owocowych, dziewczęta zaś hodowlą kwiatów i w oddziale warzywnym, najodpowiedniej grupami, nawiązując do czasu innej nauki — każde dziecko ile możności godzinę tygodniowo.

Blizsze postanowienia wychodzą od władzy szkolnej krajowej, do której należy także wydawanie w porozumieniu z utrzymującymi szkołę, osobnych przepisów o rozporządzaniu plonami z ogrodów szkolnych i pól doświadczalnych i o wynagradzaniu ich kierowników.

§ 14. W szkole ludowej należy gorliwie pielęgnować zabawy dla młodzieży i jak najtroskliwiej popierać wszystkie pożyteczne, cielesne ćwiczenia, jak pływanie, ślizgawkę itp.

Władze szkolne mają usiłowania nauczycieli na tem polu u utrzymujących szkołę popierać.

§ 15. Nauka w szkole ludowej jest z reguły całodzienna.

Tylko w szczególnych przypadkach, na należycie uzasadnioną prośbę reprezentacji gmin szkołą objętych lub władzy szkolnej miejscowej można wziąć pod rozagę zaprowadzenie nauki półdiennej, jeżeli potrzeby nauki i stosunki gospodarcze ludności, stan dróg i stosunki klimatyczne obwodu szkolnego i rozległość jego są tego rodzaju, że uproszone urządzenie szkoły okazuje się koniecznym.

Władza szkolna krajowa udziela pozwolenia tylko jednoklasowym szkołom ludowym albo w ni-

szych klasach więcejklasowych szkół ludowych na wsi zwłaszcza wtedy, gdyby konieczne rozszerzenie lub pomnożenie izb szkolnych połączone było z dotkliwym obciążeniem obowiązanych do wykonania tego. Zresztą nauka półdzienna może być zaprowadzona tylko jako przemijający środek zaradczy w nadzwyczajnych przypadkach.

§ 16. Jakie ułatwienia we frekwencji szkolnej mogą być dozwolone i jakie urządzenia wskutek zaprowadzenia ich w szkole ludowej zarządzić należy, postanawia, o ile ustawa krajowa odmiennego postanowienia nie zawiera, artykuł V. rozporządzenia ministeryalnego z dnia 8. czerwca 1883, l. 10618 (Dz. rozp. m. z r. 1883. Nr. 17).

§ 17. Pedagogiczno-dydaktyczne prawidła postępowania, które przy układaniu podziałów godzin mają służyć za dyrektywę, ustala władza szkolna krajowa z uwzględnieniem przepisów o ochronie zdrowia w szkołach i przepisuje w miarę potrzeby wzory dla podziałów godzin. Podział godzin dla każdej szkoły ludowej z osobna zatwierdza władza szkolna okręgowa.

W szkołach dwu- lub więcejklasowych układa podziały godzin dla pojedynczych klas po myśli §u 135 ordynacyi szkolnej i naukowej kierownik szkoły a po naradzie na konferencji nauczycielskiej przedkłada władzy szkolnej okręgowej do zatwierdzenia.

Zatwierdzone podziały godzin należy wywiesić w izbach szkolnych.

§ 18. Każda szkoła musi być zupełnie zaopatrzona w najpotrzebniejsze środki naukowe (nauczania i uczenia się). Co najmniej następujące środki do nauczania muszą być sprawione:

- a) Przyrządy początkowej nauki czytania,
- b) środki do uzmysławiania początkowej nauki rachunków,
- c) obrazy dla nauki poglądu,
- d) glob,
- e) po jednej mapie ściennej planiglobów, kraju rodzinnego, monarchii austriacko-węgierskiej, Europy i Palestyny,
- f) najpotrzebniejsze środki naukowe dla nauki rysunków,
- g) zbiór swojskich ciał przyrody i pojedynczych przyrządów fizykalnych,
- h) biblioteka szkolna.

Wszystkie, ewentualnie potrzebne dalsze zarządzenia wydaje na podstawie opinii krajowej konferencji nauczycielskiej władza szkolna krajowa.

Władza szkolna krajowa winna się także starać, by każdej szkole ludowej na utrzymanie i powiększenie zbioru środków naukowych, przydzielona była rocznie odpowiednia kwota ryczałtowa.

§ 19. Które środki naukowe mają być użyte w poszczególnych klasach, oddziałach i grupach, postanawia okręgowa konferencja nauczycielska.

Każde dziecko musi posiadać przepisane dla odnośnego stopnia nauki książki do nauki i czytania, rekwizyty do pisania i rysunków.

Celem ewentualnie potrzebnego poinformowania interesowanych przemysłowców i rodziców dzieci chodzących do szkoły, względnie ich zastępców, powinien przynajmniej w każdej więcejklasowej szkole znajdować się zbiór przepisanych środków naukowych.

Jeżeli rodzice względnie ich zastępcy ustawowemu obowiązkowi do sprawienia potrzebnych książek szkolnych i innych środków naukowych zadosyć nie czynią, winien kierownik zwrócić się po zarządzenie temu, do władzy szkolnej miejscowej.

II. O obowiązku uczęszczania do szkoły.

§ 20. Ustawowy obowiązek uczęszczania do szkoły ludowej poczyna się, jeżeli obowiązek ten na zasadzie §u 75 ustawy państwowej dla szkół ludowych przez ustawę krajową inaczej nie jest unormowany, z ukończonym szóstym rokiem życia, i to z początkiem roku szkolnego następującego bezpośrednio po osiągnięciu wieku szkolnego i trwa aż do ukończonego czternastego roku życia.

§ 21. Władze szkolne mają jak najściślej przestrzegać, by wszystkie dzieci w wieku do uczęszczania do szkoły obowiązującym, ten ustawowy obowiązek spełniały.

W tym celu należy przedewszystkiem każdej szkole ludowej pewny obwód szkolny przydzielić i między tymi obwodami granice dokładnie oznaczyć; następnie ma władza szkolna miejscowa lub organ, któremu to ustawowo poruczono, wszystkie w jednym obwodzie szkolnym mieszkające, w wieku szkolnym znajdujące się dzieci, co roku, przed rozpoczęciem się roku szkolnego w jednej matrykule szkolnej spisać i w ciągłej ewidencji utrzymywać.

§ 22. Przepisy o urządzeniu i prowadzeniu matrykule szkolnej wydaje władza szkolna krajowa. W najpewniejszy sposób zakłada się i prowadzi matrykulę szkolną na podstawie rocznego opisu

szkolnego, jednego domu za drugim; do cenzury wyników służą wyciągi z metryk urodzenia i śmierci i z gminnych list obcych.

Niekiedy wskazanem jest także porównać liczbę dzieci w matrykule szkolnej spisanych z wynikami ostatniego spisu ludności.

§ 23. Kierownik szkoły nie jest obowiązany do samostanego założenia i prowadzenia matrykule szkolnej, chociażby w charakterze członka władzy szkolnej miejscowej; winien jednak przy zakładaniu i prowadzeniu jej współdziałać, ile że obowiązkiem jego jest o każdym wystąpieniu ze szkoły w ciągu roku szkolnego dziecka w obwodzie szkolnym mieszkającego, donieść władzy szkolnej miejscowej lub organowi, któremu ustawowo poruczono prowadzenie matrykule szkolnej, z podaniem przyczyny wystąpienia, jakoteż uwiadomić o każdym wydaniu takiemu dziecku świadectwa uwolnienia lub odejścia; obowiązkiem jest jego także przestrzegać wydanych ewentualnie, dalej idących rozporządzeń władzy szkolnej krajowej.

Kierownikowi szkoły wolno jednak podjąć się dobrowolnie zakładania i prowadzenia matrykule szkolnej za odpowiedniemi wynagrodzeniem.

§ 24. W matrykule szkolnej mają być i te dzieci wpisane które z powodu umysłowej i cielesnej ułomności lub z powodu, że do innej szkoły uczęszczają, względnie w domu pobierają naukę, ustawowo są uwolnione od uczęszczania do swej obowiązkowej szkoły.

Władza szkolna miejscowa lub organ, któremu ustawowo poruczono prowadzenie matrykule szkolnej ma zaraz z początkiem roku szkolnego osobny wykaz tych dzieci sporządzić i przedłożyć go natychmiast władzy szkolnej okręgowej.

Obowiązkiem władzy szkolnej okręgowej jest, przedłożony wykaz dokładnie zbadać i w razie potrzeby zażądać wyjaśnień co do powodów uwolnienia i dowodów na to.

Dyrektorowie i kierownicy wszystkich w obwodzie szkolnym położonych, władzy szkolnej okręgowej nie podlegających publicznych i prywatnych zakładów naukowych, do których uczęszczanie ustawowo zwalnia dzieci w wieku szkolnym będące od uczęszczania do szkoły ludowej, dają władzy szkolnej okręgowej do tego badania spis wszystkich dzieci w wieku do uczęszczania do szkoły obowiązującym, które do podlegającego im zakładu nowo przyjęte zostały, lub z niego wystąpiły.

§ 25. Uczęszczanie do szkół przemysłowych, handlowych, rolniczych lub lasowych, jakoteż kursów fachowych uwalnia dzieci w wieku szkolnym od uczęszczania do szkoły ludowej tylko wtedy, jeżeli Ministerstwo wyznań i oświaty rozporządziło, że odnośna szkoła, względnie kurs fachowy ze względu na swe urządzenie, zdolne są zastąpić naukę w szkole ludowej.

Władza szkolna krajowa ma szkoły te i kursy fachowe zestawzić w wykazie i wykaz podać do publicznej wiadomości.

§ 26. Czy dziecko będące w wieku szkolnym zdolne jest do szkoły lub też z powodu umysłowej lub ciężkiej cielesnej ułomności musi być uwolnione od uczęszczania do szkoły na pewien czas lub na zawsze, osądza przedewszystkiem władza szkolna miejscowa; jeżeli się wątpliwości nasuwają, należy żądać przedłożenia świadectwa lekarskiego.

W ogólności pobierać mają naukę w szkole ludowej także dzieci na zmysłach upośledzone, jednak zdolne do kształcenia się, zwłaszcza ciemne i głuchonieme, o ile nie znajdą pomieszczenia w osobnych, do pielęgnowania i wychowania takich dzieci przeznaczonych zakładach; dla nauki ich w szkole ludowej należy poczynić — o ile to możliwe — osobne urządzenia.

§ 27. Uwalniać od udziału w nauce obowiązkowych przedmiotów naukowych śpiewu i rysunków, gimnastyki dla chłopców a kobiecych robót ręcznych dla dziewcząt, następnie od robót w ogrodzie szkolnym, jeżeli nie są jako nadobowiązkowy przedmiot zaprowadzone — można, pominąwszy wyjątek w trzecim ustępie §u 201 ordynacyi szkolnej i naukowej wspomniany, tylko z uwagi na stwierdzony przez lekarza stan zdrowia dziecka, jeżeli dziecko nawet w ograniczonej mierze nie może brać udziału w nauce odnośnego przedmiotu naukowego.

Prośby o takie uwolnienia należy wnosić z reguły zaraz przy zgłoszeniu dziecka celem przyjęcia do szkoły ludowej, a kierownik szkoły przedłoży je władzy szkolnej okręgowej do rozstrzygnięcia.

§ 28. Dzieci wykreśla się z matrykuły szkolnej z chwilą, kiedy uzyskają świadectwo uwolnienia publicznej szkoły ludowej lub prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, względnie w razie wydania im świadectwa odejścia po myśli §u 100 ordynacyi szkolnej i naukowej.

Dzieci, które otrzymają takie świadectwo ze strony szkoły ludowej, w której obwodzie mieszkają, wykreśla się na podstawie doniesienia kierownika szkoły z urzędu. Celem wykreślenia wszystkich innych dzieci mają rodzice lub ich zastępcy przedłożyć świadectwo uwolnienia.

§ 29. Dzieci, które uczęszczają do wyższej szkoły lub do szkół przemysłowych, handlowych, rolniczych albo lasowych, względnie na kursy fachowe, dalej dzieci, które uwolnione są od fre-

kwencji szkolnej z powodu ułomności umysłowej lub ciężkiej cielesnej, będącej przeszkodą dla celu nauki i uczęszczania do szkoły, po osiągnięciu wieku wolnego od nauki szkolnej wykreśla się bezwzględnie z matrykuły szkolnej.

Z innych powodów wykreślać z matrykuły szkolnej nie wolno.

§ 30. Jak długo dziecko z matrykuły szkolnej nie zostało wykreślone, musi uczęszczać do szkoły.

Szczególniejszą kontrolę winne władze szkolne rozciągnąć co do obowiązku frekwencji na te dzieci, których się nie wykreśla z tego powodu, że im odmówiono wydania świadectwa uwolnienia. Obowiązkiem władzy szkolnej okręgowej będzie, przypadki po myśli §u 99 ordynacyi szkolnej i naukowej jej doniesione, utrzymywać w ewidencji i od czasu do czasu dać badać postępy dzieci.

§ 31. Osobom, które mają zajęcie wędrownie, nie wolno dzieci, w wieku szkolnym się znajdujących, przez branie ich z sobą na wędrowkę odciągać od nauki przepisanej dla publicznej szkoły ludowej po myśli §u 20 państwowej ustawy dla szkół ludowych.

Obowiązane do uczęszczania do szkoły dzieci takich osób mają obowiązkowi swemu z reguły w miejscu zamieszkania zadosyć uczynić. Dopuszczanie takich na wędrowkę wziętych dzieci przy sposobności pobytu w miejscu, gdzie się znajduje szkoła, do uczęszczania do szkoły i potwierdzanie takiej frekwencji w osobnych ksiązkach wędrownoszkolnych, nie jest dozwolone.

Dokładniejsze postanowienia, odpowiednio do stosunków miejscowych, wydaje władza szkolna krajowa.

§ 32. Z dziećmi obcokrajowców w kraju mieszkającymi, postępuje się co do obowiązku szkolnego, jeżeli pod tym względem inny układ z obcym rządem nie istnieje, jak z dziećmi krajowymi.

Uczęszczanie dzieci w wieku szkolnym do zagranicznych szkół ludowych publicznych jest dozwolone tylko na podstawie osobnego zezwolenia władzy szkolnej krajowej, którego się tylko wtedy udziela, jeżeli urzędzenia i szczególniejsze stosunki zagranicznej szkoły są tego rodzaju, że nie nasuwają z góry wątpliwości, iż zadanie, ustawą państwową dla krajowych szkół ludowych przepisane, osiągnięte zostanie. Przy końcu wieku szkolnego mają się jednak dzieci poddać egzaminowi celem uwolnienia po myśli §u 208 lub §u 209 ordynacyi szkolnej i naukowej w krajowej szkole ludowej publicznej lub prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, albo też w takiejże szkole wydziałowej.

III. O przyjęciu do szkoły ludowej.

§ 33. Rodzice, względnie ich zastępcy są obowiązani, znajdujące się pod ich opieką dzieci w wieku szkolnym w jednym z ostatnich trzech dni przed rozpoczęciem roku szkolnego celem przyjęcia przeprowadzić.

Jeżeli dziecko z jakiegoś ważnego powodu w czasie przyjmowania w domu szkolnym nie może się stawić, lub też, jeżeli rodzice, względnie ich zastępcy doznają przeszkody w stawieniu się, można je zgłosić przez inną, dorosłą osobę albo tymczasowo także pisemnie.

§ 34. Najpóźniej na osiem dni przed rozpoczęciem się roku szkolnego władza szkolna miejscowa ogłosi miejsce, dzień i godzinę przyjmowania uczniów i zarazem przypomni rodzicom, względnie ich zastępcom obowiązek na nich ciążyący, zwracając uwagę na skutki prawne zaniedbania.

Ogłoszenie odbywa się w miejscu szkoły, jak i w gminach szkołą objętych, zwyczajem miejscowym.

§ 35. Przyjmowanie przedsiębierze z reguły w domu szkolnym kierownik szkoły; w szkołach więcejklasowych można zająć także innych nauczycieli przy robotach w przyjmowaniu uczniów.

Władza szkolna miejscowa lub organ, któremu ustawowo poruczono prowadzenie matrykuły szkolnej, jest obowiązany przesać kierownikowi szkoły w czas, zanim rozpocznie się przyjmowanie uczniów, przeglądowy wykaz wszystkich w obwodzie szkolnym mieszkających, do uczęszczania do szkoły ustawowo obowiązanych dzieci. Wykaz taki stanowi podstawę do przyjmowania uczniów.

§ 36. Dzieci, które mieszkają w obwodzie szkolnym i są w wieku szkolnym, należy w razie zgłoszenia bezwarunkowo przyjąć do szkoły ludowej.

Przyjęcie dzieci, nie będących jeszcze w wieku szkolnym, z obcych obwodów szkolnych i takich, które przekroczyły już wiek obowiązujący, jest zawisłe od miejsca w pojedynczych izbach naukowych.

§ 37. Dzieci, które nie osiągnęły jeszcze wieku szkolnego, przyjmuje się do szkoły na podstawie pozwolenia władzy szkolnej miejscowej, jeżeli niema żadnych wątpliwości pod względem ich umysłowej i cieleśnej dojrzałości i jeżeli najpóźniej w sześć miesięcy od końca poprzedzającego roku szkolnego osiągną wiek obowiązkowy.

W wątpliwych przypadkach rozstrzyga po zasięgnięciu opinii urzędowo-lekarskiej władza szkolna okręgowa.

§ 38. Do przyjęcia dzieci, które mieszkają poza obrębem szkolnego obwodu, jeżeli ustawa krajowa czego innego nie przepisuje, potrzeba również pozwolenia władzy szkolnej miejscowej.

§ 39. Dzieciom, które po dokonanych obowiązkach chcą dalej uczęszczać do szkoły, należy z reguły na to pozwolić, wtedy zwłaszcza, jeżeli nie przeszły jeszcze najwyższej klasy odnośnej szkoły.

Dalszego uczęszczania do szkoły może im jednak władza szkolna okręgowa każdego czasu zabronić, jeżeli konferencja nauczycielska ze stanowiska szkoły, zwłaszcza ze stanowiska karności szkolnej za tem się oświadczy.

§ 40. Przy przyjęciu należy stwierdzić: imię i nazwisko, datę urodzenia, wyznanie religijne, naukę dotychczas pobieraną i obecne miejsce zamieszkania dziecka; imię i nazwisko, zatrudnienie i miejsce zamieszkania ojca lub odpowiedzialnego wychowawcy względnie, jeżeli ojciec nie żyje i u nieślubnych dzieci, imię i nazwisko, zatrudnienie i miejsce zamieszkania matki jakoteż opiekuna i władzy opiekuńczej.

W miarę odnośnych przepisów należy dalej stwierdzić stan szczepienia ospy i zdrowia dziecka.

Jeżeli co do pojedynczych dat nasuną się uzasadnione wątpliwości, donieść należy o tem władzy szkolnej okręgowej i wstrzymać się aż do jej zarządzenia. Nazwiska tych dzieci, dla których żaden opiekun nie został ustanowiony, podać należy do wiadomości odnośnego sądu opiekuńczego.

Jeżeli dziecko w poprzedzającym roku uczęszczało do publicznej szkoły ludowej albo do prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, lub też celem przyjęcia do szkoły ludowej złożyło egzamin po myśli §u 206 ordynacyi szkolnej i naukowej, należy kierownikowi szkoły okazać ostatnie uwiadomienie szkolne względnie świadectwo z egzaminu.

Jeżeli w szkole ludowej zaprowadzona jest nauka przedmiotu nadobowiązkowego, należy się spytać rodziców, względnie ich zastępców, czy dziecko ma brać udział w tej nauce.

Zbrane daty można w szkołach więcejklasowych zaciągnąć do osobnych list przyjęcia, które później przy szkołach, gdzie się główny katalog prowadzi, podług klas uporządkowane służyć mogą jako katalog.

§ 41. Po ukończeniu przyjęcia uczniów winien kierownik szkoły w wykazie, otrzymanym od władzy szkolnej miejscowej lub organu, któremu ustawowo poruczono prowadzenie matrykuły szkolnej, oznaczyć wszystkie dzieci, których nie zgłoszono do przyjęcia do szkoły.

Względem tych dzieci, które przyjęto do szkoły, ale w tym wykazie nie wymieniono, ma zrobić osobny wykaz.

Obydwa wykazy przedkłada się władzy szkolnej miejscowej, która je niezwłocznie zbada i przeciw opieszalym rodzicom, względnie ich zastępcom po myśli ustawy z urzędu wkroczy.

§ 42. W stolicach krajów i innych większych miastach, zwłaszcza tam, gdzie istnieje w jednym obwodzie szkolnym więcej pod względem językowym rozmaicie urządzonych szkół ludowych, może władza szkolna krajowa z powodów na uwzględnienie zasługujących zwolnić władzę szkolną miejscową, względnie organ, któremu ustawowo poruczono prowadzenie matrykuły szkolnej, od obowiązku podawania wykazów dzieci, obowiązanych do uczęszczania do szkoły, kierownictwom szkół i polecić kierownikom wszystkich szkół publicznych i prywatnych łącznie ze szkołami ćwiczeń, by po ukończeniu przyjęcia uczniów zwyczajnym sposobem podali do wiadomości władzy szkolnej miejscowej, względnie organu, któremu ustawowo poruczono prowadzenie matrykuły szkolnej, wszystkie dzieci do szkoły przyjęte.

Władza szkolna krajowa musi jednak zarazem wydać odpowiednie zarządzenia, by te dzieci, które ustawowemu obowiązkowi uczęszczania do szkoły zadosyć nie czynią, w sposób szybki i pewny wysłędzić i ma na to baczyć, by przez ewentualne przesyłanie katalogów szkolnych porządek w szkole nie ucierpiał, i żeby czynności pisarskich kierowników szkół niepotrzebnie nie pomnażać.

§ 43. W ciągu roku szkolnego można przyjmować dzieci do szkoły ludowej tylko w razie przesiedlenia się rodziców, zresztą tylko na podstawie osobnego zezwolenia lub zarządzenia władzy szkolnej.

Jeżeli dziecko uczęszczało już do publicznej szkoły ludowej lub prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, musi zgłoszenie wystąpienia u dawnego kierownictwa szkoły być potwierdzone w uwiadomieniu szkolnem.

Noty zawarte w uwiadomieniu szkolnem ostatniego kwartału i czas spóźnionego przyjęcia z podaniem przyczyny jego zapisuje się do katalogów szkolnych.

§ 44. Za przyjęcie do szkoły ludowej nie wolno pobierać żadnej należności.

IV. Umieszczenie w klasach, oddziałach i grupach.

§ 45. Po ukończeniu przyjęcia uczniów rozmieszcza kierownik szkoły przyjęte dzieci w istniejących klasach, oddziałach i grupach.

§ 46. Dzieci, które w poprzedzającym roku szkolnym uczęszczały do równie lub wyżej urządzonej publicznej szkoły ludowej lub prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, lokuje się na podstawie ostatniego uwiadomienia szkolnego. Jeżeli uznane zostały w niem za dojrzałe do postąpienia do następnej, wyższej klasy lub oddziału, wtenczas przydziela się je do tej klasy, względnie oddziału, które bezpośrednio wyższemu stopniowi wieku odpowiadają. Jeżeli zaś nie zostały uznane za dojrzałe, muszą powtarzać klasę, względnie oddział, odpowiadający równemu stopniowi wieku; odbywanie z nimi z początkiem roku szkolnego osobnych egzaminów dodatkowych lub powtórnych z pojedynczych przedmiotów naukowych jest niedozwolone.

Dzieci, które dojrzałość swoją do pewnej klasy lub oddziału wykazały egzaminem po myśli §u 206 ordynacji szkolnej i naukowej, rozmieszcza się na podstawie świadectwa z egzaminu.

§ 47. Co do rozmieszczenia wszystkich innych dzieci, przyjętych do szkoły ludowej, rozstrzyga konferencya nauczycielska z uwzględnieniem wiadomości i wieku każdego pojedynczego dziecka.

Jeżeli co do wiadomości dziecka okażą się uzasadnione wątpliwości, można je wpiery egzaminować, za co się jednak żadnej należności nie uiszcza.

§ 48. Jeżeli po myśli §u 6 ordynacji szkolnej i naukowej tworzyć się ma w szkole grupy dla nauki pojedynczych przedmiotów lub nauki dla dzieci, mających ułatwienia we frekwencji szkolnej, natenczas rzeczą jest kierownika szkoły przedsięwziąć przydzielenie dzieci do tych grup.

§ 49. Jeżeli co do przynależności dziecka do pewnego kościoła lub stowarzyszenia religijnego, względnie co do udziału dziecka w nauce religii nasuną się wątpliwości lub okażą trudności, należy donieść o tem natychmiast władzy szkolnej okręgowej, która udzieli potrzebnych wskazówek, a jeżeli przynależność dziecka do pewnego kościoła albo stowarzyszenia religijnego jest wątpliwa, odnieść się należy po rozstrzygnięcie w sprawie ustawowego wyznania dziecka szkolnego do władzy politycznej.

Aż do prawomocnego załatwienia sprawy tylko rodzice dziecka względnie ich zastępcy mają prawo decydować, której religii naukę ma dziecko pobierać w szkole. Jeżeli odnośna nauka religii nie może być w szkole ludowej udzielana z powodu, że ewentualnie brakowi temu odpowiednio nie zaradzono, natenczas obowiązkiem jest rodziców dziecka, względnie ich zastępców, w inny sposób postarać się o naukę religii dla niego.

Nauki religii stowarzyszenia religijnego, przez państwo nie uznanego, nie udziela się w szkole ludowej.

§ 50. Po dokonaniem rozmieszczeniu dzieci szkolnych zakłada się katalogi dla klas; kierownik szkoły ma dalej władzy szkolnej okręgowej przedłożyć przeglądowy wykaz dzieci ulokowanych w pojedynczych klasach i grupach pod względem liczby i religijnego wyznania, a w nim w mieszanych szkołach ludowych podać liczbę dzieci zawsze podług pci, osobno.

Jeżeli w urzędzeniu szkoły okazuje się potrzeba zmian lub innych jakich zarządzeń, należy, przedstawiając równocześnie stosunki, prosić władzę szkolną okręgową o zaradzenie.

§ 51. Władza szkolna okręgowa bada natychmiast dokładnie przedłożony wykaz i wnioski kierownictwa szkoły.

Jeżeli ewentualne przepelnienie nie da się usunąć w drodze dopuszczalnych zmian w rozmieszczeniu dzieci szkolnych, ma władza szkolna okręgowa zaproponować władzy szkolnej krajowej albo utworzenie dalszej, wyższej klasy lub też klasy równorzędnej (paralelki), czasowe zaprowadzenie nauki półdiennej, względnie inne jakie odpowiednie zarządzenie, albo też, o ile to ustawa krajowa dopuszcza, sama natychmiast wydać potrzebne zarządzenia.

Jeżeli nie postarano się o naukę religii pewnego kościoła, zastąpionego w szkole ludowej, względnie stowarzyszenia religijnego, należy po myśli §u 5 ustawy państwowej dla szkół ludowych ułożyć się z odnośną władzą kościelną, względnie przełożeniem izraelickiej gminy wyznaniowej co do zapewnienia nauki religii.

§ 52. Dzieci, które w ciągu roku szkolnego przechodzą z publicznej szkoły ludowej, która tak samo lub wyżej jest urządzona, względnie ze szkoły ludowej prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, należy umieścić stosownie do klasy, względnie oddziału, do której dotychczas uczęszczały; w innych przypadkach rozstrzyga o umieszczeniu ich po myśli §u 47 ordynacyi szkolnej i naukowej konferencya nauczycielska.

V. Czas nauki i ferye.

§ 53. Rok szkolny trwa w szkołach ludowych, jeżeli ustawa krajowa innego postanowienia nie zawiera, 10 miesięcy; na główne ferye przypadają zatem 2 miesiące.

Jeżeli jednak w pojedynczych szkołach przykazane dni świąteczne wolne są od nauki podług kalendarza starego i nowego stylu, trwa rok szkolny

w tych szkołach 10½ miesięcy; na główne ferye przypada zatem 1½ miesiąca.

Ze względu na nadzwyczajne okoliczności, jak roboty budowlane w budynku szkolnym i t. p., może władza szkolna krajowa zezwolić na niezbędne przedłużenie głównych feryj w pojedynczych szkołach ludowych dla jednego roku szkolnego.

§ 54. W miejscowościach, w których znajdują się publiczne lub prawem publiczności wyposażone zakłady naukowe, wychodzące poza ramy szkoły ludowej z dwumiesięcznymi feryami, rok szkolny w szkołach ludowych zaczyna się i kończy w czasie dla tych zakładów ustanowionym, tak że główne ferye w szkołach ludowych i w tych zakładach przypadają razem.

§ 55. We wszystkich innych szkołach ludowych rok szkolny zaczyna się z reguły między 1. września a 1. listopada.

Początek roku szkolnego i głównych feryj oznacza z uwzględnieniem miejscowych stosunków i rodzaju zatrudnienia ludności, po wysłuchaniu władzy szkolnej miejscowej i konferencyi nauczycielskiej władza szkolna okręgowa, która uprawniona jest także, główne ferye w pojedynczych szkołach, zwłaszcza na wsi, rozdzielić w ciągu roku szkolnego na części; wydane rozporządzenie należy zawsze podać do wiadomości władzy szkolnej krajowej.

W poszczególnych, wyjątkowych przypadkach, jeżeli taka część feryj przypadnie właśnie na czas pilnej roboty polnej, naprzykład winobrania lub zbioru ziemniaków, a niemożliwym jest ten czas napróżd już dokładnie co do dnia oznaczyć, władza szkolna okręgowa może się ograniczyć na ogólne zarządzenia o czasie trwania feryj, pozostawiając zamknięcie nauki władzy szkolnej miejscowej; władza ta ma jednak o zamknięciu nauki zawsze natychmiast władzy szkolnej okręgowej donieść.

Przełożenie początku nauki szkolnej na wcześniejszy termin, jak na 1. kwietnia lub 1. maja zarządza władza szkolna krajowa po wysłuchaniu władzy szkolnej okręgowej, która przedtem przesłucha władzę szkolną miejscową i konferencyę nauczycielską.

§ 56. Oznaczenie powszechnych dni feryalnych w ciągu roku szkolnego przysługuje władzy szkolnej krajowej.

Jako ogólne dni feryalne uważa się zwłaszcza w ciągu roku szkolnego przypadające przykazane dni świąteczne stowarzyszeń kościelnych i religijnych, jakoteż święta patriotyczne. Naukę trzeba — o ile się to da przeprowadzić — tak podzielić, by i mniejszość wyznaniowa mogła spełnić swoje obowiązki religijne.

Celem przepisanej gruntownego oczyszczenia wszystkich ubikacji szkolnych należy działkę uwalniać od nauki także i w dniu powszednie, nawiązując je do ogólnych dni feryalnych.

§ 57. Władza szkolna miejscowa ma prawo w ciągu roku szkolnego jeszcze jednego dnia uwolnić od nauki z powodu nadzwyczajnej okoliczności, z reguły jednak bez dołączenia go do powszechnego dnia feryalnego.

Zarządzenie takiego dnia feryalnego należy regularnie na trzy dni przedtem donieść władzy szkolnej okręgowej.

§ 58. W miejscowościach, w których więcej publicznych szkół ludowych istnieje (powszechnych szkół ludowych względnie wydziałowych) należy, jeżeli na to stosunki pozwalają, oznaczyć ferie główne i powszechne dni feryalne dla wszystkich szkół jednakowo.

§ 59. We wszystkie dni, które nie są oznaczone jako dni feryalne, ma się odbywać nauka.

Przy całodzienniej nauce mają być wolne od nauki regularnie każdego tygodnia dwa popołudnia albo jeden cały dzień, z reguły popołudnie we środę i w sobotę, albo cały czwartek. Liczbę tygodniową godzin nauki planem tygodniowym ustaloną należy na powszednie dni najmożliwiej jednakowo rozłożyć i to tak, by na każde przedpołudnie większa a na popołudnie mniejsza liczba godzin przypadała.

Między nauką przedpołudniową a popołudniową ma być pauza południowa, którą dzieciom szkolnym, które daleko mieszkają, należy pozwolić przepędzić w budynku szkolnym.

Jak godziny nauki przy nauce półdiennej mają być rozdzielone, postanawia władza szkolna krajowa.

§ 60. Na należycie uzasadnioną prośbę reprezentacji gmin szkołą objętych albo władzy szkolnej miejscowej może władza szkolna krajowa pozwolić na zaprowadzenie niepodzielnej nauki przedpołudniowej w pojedynczych szkołach ludowych, jeżeli sanitarne i gospodarcze stosunki obwodu szkolnego, jego rozległość jak i miejscowe stosunki komunikacyjne i klimatyczne są tego rodzaju, że to uproszone urządzenie szkoły okazuje się koniecznym.

W miastach może władza szkolna krajowa zaprowadzić niepodzielną naukę przedpołudniową tylko w czasie upałów.

Ponadto dalej idącego upoważnienia do zaprowadzenia niepodzielnej nauki przedpołudniowej udziela każdemu razem Ministerstwo wyznań i oświaty.

Przy niepodzielnej nauce przedpołudniowej odpada wolny od nauki dzień powszedni.

§ 61. Dienne godziny nauki oznacza w granicach w §§ach 59 i 60 ordynacji szkolnej i naukowej zakreślonych, władza szkolna miejscowa, która przytem w całej pełni uwzględni każdorazowe stosunki miejscowe i mniejszą odporność młodszych dzieci szkolnych, zatem dla każdej pory roku zarządzi co należy i doniesie o tem zawsze władzy szkolnej okręgowej.

§ 62. Po każdej godzinie nauki następuje pięciominutowa pauza dla wypoczynku, po drugiej godzinie 15-to minutowa.

Przy nauce przedpołudniowej, niepodzielnej, mają pauzy po każdej godzinie nauki trwać 10 minut, po każdej drugiej 15 minut.

Podczas pauz należy sale szkolne należycie przewietrzyć. Tam, gdzie stosunki na to pozwalają, mają dzieci w tym czasie w pewnym porządku sale szkolne opuścić i pauzy pod dozorem na świeżem powietrzu przepędzić.

VI. O uczęszczaniu do szkoły.

§ 63. Dzieci do szkoły ludowej przyjęte, mają w czasie dla nauki przepisany do szkoły regularnie uczęszczać, regularnie brać udział w przedmiotach nadobowiązkowych, do których je z początkiem roku szkolnego zgłoszono, jakoteż w ogłoszonych praktykach religijnych swego wyznania uczestniczyć.

Rodzice lub ich zastępcy mają obowiązek czuwać nad tem, by dzieci regularnie i punktualnie uczęszczały do szkoły.

§ 64. Dzieci szkolne mają być o oznaczonym czasie w budynku szkolnym i natychmiast udać się do swej sali szkolnej. Kierownik szkoły ma starać się o to, by szkoła i sale szkolne były w czas przed rozpoczęciem nauki pootwierane i by w nich panowała przepisana temperatura.

W czasie nauki nie wolno się żadnemu dziecku bez pozwolenia nauczyciela ze sali szkolnej wydalić. Po ukończeniu nauki opuszczają dzieci budynek szkolny w oznaczonym porządku.

Celem szybkiego opróżnienia budynku szkolnego w razie niebezpieczeństwa pożaru lub innych wypadków, należy przedsiębrać z dziećmi szkolnymi od czasu do czasu osobne ćwiczenia.

§ 65. O pozwolenie na nieobecność w szkole prosi się z reguły, jeżeli chodzi o pojedyncze godziny odnośnego nauczyciela, na jeden pojedynczy dzień nauczyciela klasy, na więcej dni kierownika szkoły.

W przypadkach wątpliwych zasięga się rozstrzygnięcia władzy szkolnej okręgowej.

Rodzice względnie ich zastępcy mają o każdej nieprzewidzianej przeszkodzie dziecka uwiadomić niezwłocznie gospodarza klasy ustnie lub pisemnie z podaniem prawdziwego powodu.

§ 66. Jako uniewinniające powody uważa się zwłaszcza:

- a) chorobę dziecka;
- b) z niebezpieczeństwem infekcyi połączone zaśląbnienia osób, które z dzieckiem szkolnym razem lub zależnie od okoliczności w tym samym domu mieszkają;
- c) choroby rodziców względnie innych bliskich osób, jeżeli posług dziecka koniecznie potrzebują;
- d) wypadki śmierci lub nadzwyczajne wydarzenia w rodzinie i u krewnych;
- e) zły stan powietrza, jeżeli zdrowie dziecka mogłoby ucierpieć;
- f) droga do szkoły nie do przebycia.

Używania dziecka szkolnego do robót domowych, rolniczych lub przemysłowych nie uważa się za powód do uniewinnienia.

§ 67. Nauczyciele mają starać się nieustannie, by frekwencja szkolna była regularna i punktualna.

Obowiązkiem ich jest przestrzegać najsurowiej frekwencji szkolnej, dochodzić przyczyn nieregularnego uczęszczania do szkoły, względnie niepunktualności poszczególnych dzieci szkolnych, starać się o usunięcie tych nieporządków, badać dokładnie wiarogodność podanych powodów usprawiedliwiających, każde samowolne opuszczenie szkoły lub spóźnienie się dziecka odpowiednio karcie i rodzicom względnie ich zastępcom celem zaradzenia temu donosić.

Oni mają przy karaniu nieusprawiedliwionych absencji szkolnych wykazując je współdziałać i w przypadkach, w których się okaże tego potrzeba, spowodować, by sąd pupilarny wdrożył postępowanie przeciw niepomyślnym obowiązkom rodzicom lub ich zastępcom po myśli czwartej części ordynacyi szkolnej i naukowej.

§ 68. Czuwając nad frekwencją szkolną mają nauczyciele ściśle przestrzegać przepisów o ochronie zdrowia w szkole.

Dzieci, których obecność wzbudza obawę rozszerzenia zaraźliwych chorób, należy niedopuszczać do szkoły. Pozwala im się na dalsze uczęszczanie do szkoły tylko pod warunkiem, że higieniczne przepisy będą przestrzegane.

Tak samo niedopuszcza się dzieci, które są nawiedzone obrzydliwymi chorobami, lub przychodzą do szkoły w stanie wzbudzającym odrazę; dopiero wtedy wolno im przyjść znowu do szkoły, kiedy zło zostało usunięte.

§ 69. Nauczyciele mają w każdej sprawie, dotyczącej zdrowia dzieci szkolnych, zasięgać porady lekarza, któremu poruczono dopilnowanie zdrowotnych stosunków w szkole (lekarza szkolnego) i działalność jego pod każdym względem popierać.

§ 70. Absencye zapisuje się do katalogu klasy codziennie po półdiennej nauce; ogólną liczbę jednego półdnia nieobecnych w klasie dzieci szkolnych wciąga nadto gospodarz klasy do dziennika klasy.

Absencye, których powód usprawiedliwiający jest znany lub też, które do czasu ułożenia wykazu absencji szkolnych dostatecznie usprawiedliwione zostaną, oznaczają się jako usprawiedliwione, wszystkie inne jako nieusprawiedliwione.

Wykazy absencji szkolnych, ustawą przepisane, układają nauczyciele klas podług klas, kierownik zaś szkoły zbiera je i zestawione przedkłada władzy szkolnej miejscowej.

Postępowanie ze zgłoszonymi nieusprawiedliwionymi absencjami reguluje władza szkolna krajowa.

VII. O karności szkolnej.

§ 71. Pedagogiczna działalność szkoły ma za zadanie w ogólności, po myśli §u 1 ustawy państwowej dla szkół ludowych, w połączeniu w myśl planu z nauką i w zgodnym współdziałaniu z domem rodzicielskim utworzenie szerokiej i stałej podstawy dla wychowania dzielnych ludzi i członków społeczeństwa.

Dzieci wychowywać zatem należy w szkole moralnie i religijnie; przede wszystkim ma je szkoła wdrażać do bojaźni Bożej, uszanowania dla cesarza i najwyższego domu cesarskiego, poszanowania prawa i porządku państwowego, miłości do własnej narodowości i wspólnej ojczyzny, jakoteż wyznawanej i narodowej tolerancji i starać się usilnie powierzoną sobie młodzież wychowywać w duchu uprzejmości dla ludzi i miłości bliźniego, jakoteż ducha obywatelskiego w niej obudzać.

§ 72. Przez szkołę należy kształcić upodobanie do wszystkiego, co prawdziwe, dobre i piękne i starać się o wykształcenie otwartego, szlachetnego charakteru; w tym celu ma się w dziecku rozwijać

wszystkie dobre przymioty charakteru, jak poczucie obowiązku i honoru, otwartość, miłość prawdy, układność, oszczędność, zaufanie do siebie samego, umiarkowanie i panowanie nad sobą.

Wskazanem jest przy sposobności pouczyć dzieci o wartości i znaczeniu kas oszczędności i zachęcać je do zyskownego lokowania małych oszczędności. Zakładanie własnych szkolnych kas oszczędności jest dozwolone tylko za zezwoleniem władzy szkolnej krajowej.

§ 73. Nauczyciele mają całą siłą oddać się pedagogicznemu zadaniu szkoły ludowej i osiągnięciu dobrej karności szkolnej. Oni mają prawo i obowiązek, używać do tego wszystkich dopuszczalnych i pedagogicznie wypróbowanych środków, a gdzie się tego okaże potrzeba, korzystać ze współdziałania domu rodzicielskiego i władz szkolnych, w razie potrzeby nawet miejscowej policji i sądu opiekuńczego.

§ 74. Przedewszystkiem mają się nauczyciele starać o to, by dzieci szkolne w szkole i poza szkołą zachowywały się obyczajnie i religijnie, winni zatem w szkole ściśle nadzorować i o ile obowiązek pedagogiczny szkoły ludowej tego wymaga, zwracać uwagę na zachowanie się dzieci także i poza szkołą.

Nadzór dzieci w szkole rozciąga się także na dozоровanie ich przed rozpoczęciem nauki, podczas pauz dla wypoczynku i przy opuszczaniu budynku szkolnego i obejmuje także nadzór nad dziećmi w czasie obowiązkowych ćwiczeń religijnych.

W jaki, według stosunków miejscowych, najodpowiedniejszy sposób ma się dzieci nadzorować postanawia w więcejklasowych szkołach ludowych konferencya nauczycielska. Używanie pojedynczych dzieci za tak zwanych cenzorów jest niedozwolone.

§ 75. Karność szkolna wymaga, by dzieci wczesnie przyzwyczajały się do przymiotów, dla nauki z pożytkiem niezbędnych, jak uwaga, posłuszeństwo, pilność, wytrwałość, punktualność i zgo-dliwość i były zaprawiane do czystości i porządku.

Czystość ma się rozciągać nietylko na ciało i ubranie, lecz także i na środki naukowe, sprzęty szkolne, sale naukowe i inne ubikacje budynku szkolnego.

§ 76. Nauczyciele mają korzystać z każdej stosownej okoliczności, by dzieci przyzwyczajały do ochrony pomników sztuki i natury, publicznych ogrodów i kultur i oszczędzania pożytecznych zwierząt i roślin i budzić w nich zamiłowanie do natury.

Co roku na wiosnę przed czasem wylęgania się i w jesieni należy zaznajomić dzieci z postanowieniami ustawy dla ochrony ptaków, wydanymi dla ochrony pożytecznych ptaków, dalej pouczać dzieci przy każdej sposobności o obrzydliwości dręczenia zwierząt. Także zaznajomić się je w sposób przystępny z najważniejszymi szczegółami o ochronie plonów polnych i uprawy roli przeciw pustoszeniu przez gąsienice, chrząszcze majowe i inne szkodliwe owady.

Jak często stosunki na to pozwalają, urzęda się z dziećmi szkolnymi pouczające, cel nauki wspierające wycieczki.

§ 77. Należy także niedopuszczać dzieci do tego wszystkiego, co by na nie zębny wpływ wywrzeć mogło i ich moralno-religijne wychowanie na szwank narazić.

Osobliwie wzbronionem jest dzieciom szkolnym jak najsurowiej, uczęszczanie do gospód i kawiarni bez towarzystwa rodziców lub ich zastępców, udział w publicznych zabawach tanecznych, żebrania, publiczna sprzedaż rozmaitych przedmiotów, palenie tytoniu i gra w pieniądze lub wartość pieniężną.

Nauczyciele nie omieszkają zapoznać młodzieży szkolnej z najważniejszymi regułami ochrony zdrowia, pouczać je często i dobitnie zwłaszcza o szkodliwości picia gorących napojów wszelkiego rodzaju jak piwo, wino, wódka itp. i o szkodliwości palenia tytoniu w młodości i przedstawiać jej niebezpieczeństwa ciągłego i nadmiernego picia alkoholu i palenia tytoniu.

§ 78. Dzieciom szkolnym nie wolno należeć do stowarzyszeń w charakterze członków, tworzyć między sobą stowarzyszenia, nosić odznaki jakiegokolwiek bądź rodzaju i bez pozwolenia kierownika szkoły brać udział w zgromadzeniach stowarzyszeń, publicznych zebraniach lub pochodach.

Wycieczek i pochodów z dziećmi szkolnymi w celach demonstracyi urządzać nie wolno.

Nie dozwolone jest dalej dzieciom szkolnym urządzać składki pieniężne między sobą w jakimkolwiek bądź celu.

§ 79. Współdziałanie pojedynczych dzieci szkolnych w publicznych widowiskach, przedstawieniach teatralnych i koncertach jest tylko wyjątkowo dozwolone z tym koniecznym warunkiem, że sztuka, która ma być wystawiona albo program pod względem moralnym i religijnym jest bez zarzutu i że zachowanie się, pilność, postępek i frekwencya szkolna dziecka nie dają powodu do jakiegokolwiek skrupułów.

Pozwolenia udziela władza szkolna okręgowa; rodzice lub ich zastępcy mają prośbę swą przedstawić kierownictwu szkoły, które zasięgnie rozstrzygnięcia władzy szkolnej okręgowej.

Tak samo trzeba pozwolenia władzy szkolnej okręgowej na urządzenie przez szkołę produkcji uczniów.

Współdział pojedynczych dzieci szkolnych w osobnych, nie na zysk obliczonych produkcjach uczniów w szkołach muzyki lub języków, do których one obok szkoły ludowej uczęszczają, jest w ogóle, bez osobnego pozwolenia, dozwolony, jeżeli lokale żadnych skrupułów nie nasuwają i produkcja ma miejsce nie w późnych godzinach wieczornych.

Uczęszczanie na publiczne widowiska, przedstawienia teatralne i koncerty w towarzystwie rodziców lub ich zastępców jest dopuszczalne pod warunkami na początku wspomnianymi.

§ 80. Nauczyciele mają nakłaniać dzieci szkolne do pilnego i odpowiedniego korzystania z biblioteki uczniów; winni oni zresztą także ile możliwości wpływać na rodzaj domowej lektury dzieci, by się do ich rąk dostawały tylko książki, celowi wychowania odpowiadające.

Jeżeli są na to dostateczne środki, można przy stosownych okolicznościach, jak wydawaniu świadectw i uwiadomień szkolnych, w święta patriotyczne i przy sposobności innych szkolnych uroczystości obdarowywać dzieci szkolne dobrami książkami i innymi stosownymi podarkami.

Obdarowywanie należy jednak o ile możliwości na jaknajwięcej dzieci rozciągnąć, bez pewnej kolei; przedewszystkiem wyklucza się od tego tylko dzieci niedbałe i niemoralne.

§ 81. Przy wyborze środków wychowawczych uwzględniać się będzie zawsze właściwość dziecka. Staraniem nauczycieli musi być, zjednać sobie zaufanie dzieci poważnem ale uprzejmem i sprawiedliwym postępowaniem.

Kary wymierza się tylko ze spokojną rozważą, stosować je też należy rzadko i wedle potrzeby; w każdym razie nie powinny one narażać na szwank poczucia moralności dziecka lub jego zdrowia.

Na całe klasy kar rozciągać nie wolno.

§ 82. Jako dopuszczalne kary szkolne uważa się: naganę przez nauczyciela, gospodarza klasy lub kierownika szkoły; stanie poza ławką; wykluczenie od zabaw lub wycieczek szkolnych; zostawanie w szkole po nauce z odpowiedniem zajęciem pod nadzorem nauczyciela; wezwanie przed konferencję nauczycielską lub przed przewodniczącą wła-

dzy szkolnej miejscowej; zagrożenie wykluczeniem a w końcu wykluczenie samo. Wszystkie inne kary, zwłaszcza kara cielesna, są niedozwolone.

Przy zawieszaniu kary zostawania w szkole albo zagrożeniu wykluczeniem należy zawiadomić o tem rodziców, względnie ich zastępców.

Dla umyślnie urządzonych klas dyscyplinarnych, dalej szkół zakładów wychowawczych, domów ratunkowych i domów poprawy dla opuszczonych dzieci są miarodajne statuty, z urzędowem zatwierdzeniem wydane.

§ 83. W razie powtarzających się ciężkich wykroczeń dzieci szkolnych przeciw nakazom mają się nauczyciele znieść z rodzicami, względnie ich zastępcami, by się z nimi porozumieć co do środków pedagogicznych, których się nadal użyć ma a w razie potrzeby spowodować wkroczenie rodziców lub ich zastępców.

§ 84. We wszystkich sprawach dotyczących karności szkolnej i wychowania winne władze szkolne, zwłaszcza władza szkolna miejscowa isé nauczycielom z pomocą szybką i czynną.

Władza szkolna miejscowa jest także powołana korzystać, gdzie tego potrzeba, z pomocy naczelnika gminy, sprawującego urząd policji miejscowej.

§ 85. Jeżeli środki pedagogiczne szkoły w obec zwyrodniałego dziecka nie wystarczają, wkroczenie rodziców względnie ich zastępców, jakoteż władzy szkolnej miejscowej okaże się bezskuteczne a pozostawienie dziecka w szkole zagraża silnie obyczajności współuczniów, następuje konieczność wykluczenia dziecka ze szkoły.

Wykluczenie zarządza władza szkolna okręgowa na wniosek konferencji nauczycielskiej; w nagłych przypadkach jednak ma kierownik szkoły prawo na własną odpowiedzialność aż do dalszego zarządzenia, niedopuszczać dziecka do szkoły.

W razie wykluczenia władza szkolna okręgowa ma postanowić, w jaki sposób dziecko na przyszłość ma obowiązkowi swemu szkolnemu zadosyć uczynić. Ona je, w razie jeżeli rodzice względnie ich zastępcy nie zapewnią nauki w domu lub zakładzie prywatnym, zależnie od okoliczności albo innej szkole ludowej przydzielili lub też poczyni kroki u sądu opiekuńczego celem umieszczenia dziecka w zakładzie wychowawczym względnie domu ratunkowym albo też oddanie go do domu poprawy.

Jeżeli dziecko pobiera naukę w domu, władza szkolna okręgowa ma nad nauką domową takiego dziecka nadzwyczaj baczną nadzór roztoczyć i celem

rozeźnienia opieki nad jego wychowaniem uwiadomić sąd opiekuńczy.

Tak samo należy postąpić, jeżeli kierownik szkoły otrzyma zawiadomienie od sądu lub władzy bezpieczeństwa o aresztowaniu lub zasądzeniu dziecka szkolnego lub wdrożeniu przeciw niemu dochodzenia.

§ 86. Konferencya nauczycielska ma w porozumieniu z władzą szkolną miejscową i lekarzem szkolnym (porów. § 69 ordynacyi szkolnej i naukowej) wypracować dla każdej szkoły ludowej osobną ordynacyę szkolną, która reguluje zachowanie się dzieci szkolnych w szkole i poza szkołą, początek i czas trwania nauki i całą frekwencyę szkolną.

Zarys ordynacyi przedkłada się do zatwierdzenia władzy szkolnej okręgowej, która zasięgnie opinii lekarza urzędowego.

Ogólne postanowienia regulaminu szkolnego należy dzieciom szkolnym przeczytać z początkiem roku szkolnego; szczegóły wdroy się przy sposobności w pamięć.

Ordynacyę szkolną należy także każdemu dziecku z osobna wręczyć celem podania go do wiadomości rodziców, względnie ich zastępców i w salach szkolnych obok podziału godzin uwi docznic.

VIII. O klasyfikacyi i świadectwach.

§ 87. We wszystkich pismach urzędowych, katalogach, świadectwach i uwiadomieniach szkolnych należy używać jednakowo następujących not:

- a) Obyczaj:
 1. chwalebne,
 2. zadowolniające,
 3. odpowiednie,
 4. mniej odpowiednie,
 5. nieodpowiednie;
- b) pilność:
 1. wytrwała,
 2. zadowolniająca,
 3. wystarczająca,
 4. niejednostajna,
 5. mała;
- c) postęp:
 1. bardzo dobry,
 2. dobry,
 3. dostateczny,
 4. ledwie dostateczny,
 5. niedostateczny;
- d) zewnętrzna forma robót piśmiennych:
 1. bardzo staranna,
 2. staranna,
 3. mniej staranna,
 4. niestaranna,
 5. niedbała.

Dla poszczególnych przedmiotów używa się oznaczeń ustawowo postanowionych, postępy i z podwójnych przedmiotów klasyfikuje się tylko jedną notą; dla czytania i pisania wstawia się po osobnej notcie.

Klasyfikacya zewnętrznej formy robót piśmiennych zaczyna się z czwartym stopniem wieku.

Frekwencyi szkolnej osobno nie klasyfikuje się; podaje się tylko liczbę opuszczonych półdni szkolnych i to liczbę usprawiedliwionych i nieusprawiedliwionych.

§ 88. Nauczyciele mają wyrobić sobie o postępach swoich uczniów w każdym kwartale dokładny sąd i przed końcem kwartału wciągnąć klasyfikacyę do katalogu klasy.

W pierwszym kwartale klasyfikuje się postęp dzieci pierwszego stopnia nauki jedną notą ze wszystkich przedmiotów wspólnie.

Ustalenie noty obyczajów należy w szkołach dwu- lub więcejklasowych do konferencyi nauczycielskiej.

Notę pilności ustalają z końcem każdego kwartału wspólnie siły nauczycielskie, w odnośnej klasie zatrudnione; dotyczy to także noty formy zewnętrznej pisemnych robót z tem ograniczeniem, że w ustaleniu noty biorą udział tylko siły nauczycielskie tych przedmiotów, do których roboty pisemne należą.

W razie, jeżeli nie przyjdzie do zgody nad pojedynczymi notami, rozstrzyga konferencya nauczycielska.

§ 89. Uwiadomienia szkolne wydaje się cztery razy w roku szkolnym, w dniach przez władzę szkolną okręgową oznaczonych i publicznie do wiadomości podanych. Rozdziela je nauczyciel klasy w ostatniej godzinie nauki.

Dzieci szkolne mają uwiadomienie szkolne przedłożyć do przejrzenia rodzicom względnie ich zastępcom. Ci są obowiązani podane im do wiadomości uwiadomienie szkolne podpisem swoim potwierdzić i uwiadomienie to przez nich podpisane zwrócić przez dziecko gospodarzowi klasy.

Jeżeli nauczyciel klasy ma skrupuły co do okazania wiadomości szkolnej rodzicom względnie ich zastępcom przez dziecko, może przestać je im urzędowo.

Z końcem roku szkolnego pozostawia się uwiadomienie szkolne rodzicom, względnie ich zastępcom, którzy je dopiero z początkiem następnego roku szkolnego przy zgłoszeniu dziecka do przyjęcia znowu przedłożą.

§ 90. Uwiadomieni szkolne ma zawierać:

1. Oznaczenie kraju, obwodu szkolnego i szkoły, dalej podanie klasy, do której odnośne dziecko uczęszcza, oddziału i grupy;

2. imię i nazwisko, daty urodzenia i wyznanie religijne dziecka szkolnego;

3. czas, od którego dziecko w ogóle do szkoły ludowej uczęszcza i czas, kiedy przyjęte zostało do szkoły, do której obecnie uczęszcza;

4. Noty obyczajów, pilności, postępu w poszczególnych przedmiotach naukowych i zewnętrznej formy robót piśmiennych w poszczególnych kwartałach po myśli §§ów 87 i 88 ordynacyi szkolnej i naukowej;

5. liczbę opuszczonych półdni szkolnych i to liczbę usprawiedliwionych i nieusprawiedliwionych;

6. miejsce i datę wystawienia, podpisy kierownika szkoły i nauczyciela klasy, jakoteż pieczęć urzędową.

Przy końcu roku szkolnego należy w uwiadomieniu szkolnem umieścić oświadczenie, czy dziecko dojrzałem jest do przejścia do bezpośrednio wyższej klasy względnie oddziału, lub też nie.

§ 91. Jeżeli dziecko uwolnione jest zupełnie od jakiego obowiązkowego przedmiotu naukowego, albo wskutek tego, że brakowi odpowiedniemu nie zaradzono, nie pobiera nauki religii, należy w miejscu noty tę okoliczność uwidocznić.

Jeżeli jednak w ostatnim przypadku rodzice względnie ich zastępcy przedłożą świadectwo należycie ustanowionego nauczyciela religii na dowód, że dziecko ją pobierało, należy na podstawie tego świadectwa wypełnić notę z religii w uwiadomieniu szkolnem.

§ 92. Czy dziecko szkolne dojrzałe jest lub też nie do przejścia do bezpośrednio wyższej klasy, rozstrzyga konferencya nauczycielska z końcem roku szkolnego.

Zupełnie dokładnie oznaczona miara wiadomości z obowiązkowych przedmiotów naukowych szkoły ludowej nie może zresztą przy tem być uważana jako jedynie rozstrzygająca; przeto też nocie „niedostateczny“ w jednym lub drugim przedmiocie zależnie od okoliczności nie należy przypisywać żadnego decydującego znaczenia. Raczej uwzględniając w całej pełni stosunki, zwłaszcza wiek dziecka, należy jedynie baczyć na to, czy ono posiada wymaganą dojrzałość umysłową, by mógł podjąć naukę w bezpośrednio wyższej klasie lub oddziale w następnym roku szkolnym.

§ 93. Jeżeli dziecko przyjęte zostało do szkoły ludowej dopiero w ciągu roku szkolnego, należy przy regularnej klasyfikacyi z końcem kwartału,

jakoteż przy uznaniu dojrzałości do przejścia do wyższej klasy uwzględnić także noty dawniejszej szkoły, zawarte w okazanem uwiadomieniu szkolnem.

§ 94. Jeżeli dziecko w ciągu roku szkolnego ma wystąpić ze szkoły, winni rodzice, względnie ich zastępcy uwiadomić przedtem kierownika szkoły i nauczyciela klasy.

Nauczyciel klasy notuje w katalogu klasowym i w uwiadomieniu szkolnem czas i przyczynę odmeldowania, wciąga do uwiadomienia szkolnego, jeżeli klasyfikacyę w odnośnym kwartale całkiem lub w największej części można przeprowadzić, noty z katalogu klasy i oddaje następnie to uwiadomienie kierownikowi szkoły, które je dziecku wręczy. Orzeczenie jednak o dojrzałości do przejścia do bezpośrednio wyższej klasy lub oddziału odpada.

Kierownik szkoły ma wystąpienie dziecka ze szkoły tam, gdzie się główny katalog prowadzi, zanotować w nim i w myśl §u 23 ordynacyi szkolnej i naukowej podać do wiadomości władzy szkolnej miejscowej a jeżeli dziecko ma w domu pobierać naukę, także władzy szkolnej okręgowej.

§ 95. Dzieci, które osiągnęły wiek, uwalniający od nauki szkolnej i które posiadają przepisane dla szkoły ludowej, najpotrzebniejsze wiadomości z religii, czytania, pisania i rachunków, otrzymują świadectwo uwolnienia.

Władza szkolna krajowa ma ze względu na plan nauki ustalić, jakie wiadomości w tych przedmiotach uważać należy za najpotrzebniejsze.

W ciągu roku szkolnego, świadectwo uwolnienia wydaje się na osobne życzenie rodziców, względnie ich zastępców; z końcem roku szkolnego otrzymują je także dzieci, które podczas nadchodzących feryi osiągną wiek uwalniający je ze szkoły, lub te, które po myśli §u 21, ustępu 6, państwowej ustawy dla szkół ludowych władza szkolna okręgowa wcześniej pozwoliła uwolnić ze szkoły.

W terminie wcześniejszym nie wolno wydawać świadectwa uwolnienia nawet wtedy, jeżeli dzieci wskutek ułatwień we frekwencyi szkolnej zupełnie uwolnione zostaną od uczęszczania do szkoły jeszcze przed osiągnięciem wieku uwalniającego je od tego.

Tak samo wydaje się świadectwo tym dzieciom, które wskutek ułatwień we frekwencyi szkolnej uczęszczały do szkoły ludowej dalej, pomimo osiągniętego wieku uwalniającego, dopiero po spełnieniu swego obowiązku szkolnego.

§ 96. Świadectwo uwolnienia ma zawierać:

1. Oznaczenie kraju, obwodu szkolnego i szkoły;

2. imię i nazwisko, daty urodzenia i religijne wyznanie dziecka;

3. czas trwania frekwencji szkolnej w ogóle i powołanie klasy, do której przy końcu uczęszczało, oddziału i grupy;

4. noty z obyczajów, pilności, postępów w pojedynczych przedmiotach nauki i z formy zewnętrznej pisemnych robót;

5. orzeczenie, że dziecko szkolne odpowiada wymaganiom państwowej ustawy dla szkół ludowych i że się je wskutek tego uwalnia ze szkoły;

6. miejsce i datę wystawienia, podpisy kierownika szkoły i wszystkich w klasie zatrudnionych sił nauczycielskich, jakoteż pieczęć urzędową.

W końcu w danym razie w świadectwie uwolnienia podać należy rozporządzenie władzy szkolnej okręgowej, którem zezwolono na wcześniejsze uwolnienia dziecka ze szkoły po myśli §u 21, ustępu 6, państwowej ustawy dla szkół ludowych.

§ 97. Ustalenie not dla świadectwa uwolnienia i rozstrzygnięcie o tem, czy dziecko odpowiadało wymaganiom państwowej ustawy dla szkół ludowych i ma być uwolnione ze szkoły, jest w szkołach dwu- i więcejklasowych rzeczą konferencji nauczycielskiej.

Przy ustaleniu not należy uwzględniać należyte także obyczaje i postępy dziecka z ostatnich trzech lat szkolnych w którym to celu rodzice, względnie ich zastępcy obowiązani są na żądanie przedłożyć kierownikowi szkoły dotyczące uwiadomienia szkolne.

Uchwały konferencji nauczycielskiej nauczyciel klasy wpisuje do katalogu klasowego. W razie uchwały, że dziecko ma być uwolnione, wygotowuje on świadectwo uwolnienia, notuje datę wydania w katalogu klasy i oddaje świadectwo kierownikowi szkoły, który je wręczy dziecku ze stosownem pouczeniem.

Kierownik szkoły ma donieść o wydaniu świadectwa uwolnienia po myśli §u 23 ordynacji szkolnej i naukowej władzy szkolnej okręgowej a w szkołach, w których się prowadzi główny katalog, także w nim zanotować.

§ 98. Jeżeli dziecko od nauki jakiego obowiązkowego przedmiotu jest zupełnie uwolnione tak, że nie można wydać sądu o postępach jego w tym przedmiocie, należy w tym przypadku w świadectwie uwolnienia zamiast noty, ten fakt podać.

Jeżeli dziecko z powodu, że odpowiedniemu brakowi nie zaradzono, w szkole ludowej nie pobierało nauki religii, natenczas rodzice względnie ich zastępcy mają przedłożyć świadectwo należyte ustanowione go nauczyciela religii, z pobie-

ranej przez dziecko nauki; na podstawie tego świadectwa wpisuje się notę z religii do świadectwa uwolnienia. Jeżeli rodzice względnie ich zastępcy nie mogą się takim świadectwem wykazać, w takim razie należy w świadectwie uwolnienia w miejsce noty uwidocznic tę co do tej nauki zachodzącą okoliczność.

Jeżeli obowiązana do uczęszczania do szkoły dziewczyna uwolniona była po myśli §u 201 ordynacji szkolnej i naukowej od nauki kobiecych robót ręcznych, natenczas notę z tego przedmiotu wstawić można do świadectwa uwolnienia tylko na podstawie, przez rodziców względnie ich zastępców przedłożonego świadectwa szkoły robót, prawem publiczności wyposażonej lub też na podstawie egzaminu uwalniającego po myśli §u 208 ordynacji szkolnej i naukowej.

§ 99. Jeżeli konferencja nauczycielska po weźmie uchwałę że dziecko nie odpowiada wymaganiom państwowej ustawy dla szkół ludowych, natenczas nie należy wydawać świadectwa. Dziecko jest obowiązane uczęszczać dalej do szkoły ludowej.

Kierownik szkoły ma zawiadomić o uchwale konferencji nauczycielskiej rodziców dziecka, względnie ich zastępców, jakoteż władzę szkolną okręgową.

Rodzice względnie ich zastępcy mogą wnieść prośbę do władzy szkolnej okręgowej o przeprowadzenie osobnego egzaminu, który w razie pozwolenia, odbędzie się w przeznaczony do tego szkole.

Po myśli §u 210 ordynacji szkolnej i naukowej za egzamin uiszcza się przepisana należytość.

§ 100. Jeżeli jednak według orzeczenia konferencji nauczycielskiej po stanie umysłowym lub cielesnym sądząc, nie można się spodziewać, by uczęszczające do szkoły dziecko nabyło jeszcze przepisanych dla szkoły ludowej najpotrzebniejszych wiadomości, należy mu z chwilą dojścia do wieku od szkoły uwalniającego wydać świadectwo odejścia z powołaniem się na ten paragraf ordynacji szkolnej i naukowej.

Przy wydawaniu tego świadectwa kierownik szkoły musi postępować ze wskazaną ostrożnością; w wątpliwych przypadkach zażąda przeto także przedłożenia świadectwa lekarskiego.

§ 101. Przy końcu roku można do rozdawania świadectw uwolnienia i uwiadomień szkolnych nawiązać także uroczystości szkolne lub wystawy robót uczniów.

§ 102. Za świadectwa uwolnienia, odejścia i uwiadomienia szkolne nie uiszcza się żadnej należytości.

Duplikaty świadectw i uwiadomień szkolnych, na prośbę stron wystawione, podlegają należyłości stempłowej 2 K, świadectwa zaś nauczycieli religii w §§ach 91, 98, 178 i 192 ordynacyi szkolnej i naukowej wspomniane, jeżeli ich nie wystawia szkoła prywatna, prawem publiczności wyposażona, należyłości stempłowej 1 K od każdego arkusza.

§ 103. Do drukowania świadectw i uwiadomień szkolnych, używać się będzie papieru na świadectwa jednego gatunku, zaopatrzonego u spodu drukowanym orłem cesarskim, którego zapas mają c. k. nakłady książek szkolnych.

IX. O siłach nauczycielskich.

§ 104. Ciało nauczycielskie szkoły ludowej składa się z kierownika szkoły i z sił nauczycielskich i nauczycieli religii ustanowionych dla klas i ekspozytur, jakoteż do udzielania nauki religii; do tego wlicza się ewentualnie potrzebnych pomocników nauczycielskich, następnie w szkołach dla dziewcząt i mieszanych nauczycielki dla kobiecych robót ręcznych.

Ile sił nauczycielskich dla każdej szkoły należy ustanowić, ustala na zasadzie §u 11 państwowej ustawy dla szkół ludowych i osobnych postanowień ustawy krajowej lub też w porozumieniu z utrzymującymi szkołę, władza szkolna krajowa, której przysłuży także prawo wydawania osobnych rozporządzeń co do uzdolnienia i obowiązku uczenia ze względu na potrzeby z urzędnienia pojedynczej szkoły wypływające jak i prawo zasadniczego postanawiania, czy posada nauczycielska ma być obsadzona siłą nauczycielską męską lub też żeńską.

Przy systemizowaniu posady osobnego nauczyciela religii należy porozumieć się z odnośną wyższą władzą wyznaniową, względnie z przełożeniem izraelskiej gminy wyznaniowej.

§ 105. Osób, które nie posiadają prawa obywatelstwa w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych, nie wolno zatrudniać jako nauczycieli w szkołach publicznych.

Tak samo do zawodu nauczycielskiego w szkołach ludowych nie wolno dopuszczać osób, które w następstwie tego, że sędowo-karnie zostały skazane, wykluczone są od prawa biernego wyboru do reprezentacyi gminnej lub też osób, na których ciąży zarzut, że posiadają poważne wady pod względem moralnym lub zarzut niemoralnych czynów, wreszcie osób, dla których siła nauczycielska już na posadzie się znajdująca mogłaby być oddalona.

§ 106. Siły nauczycielskie, których wydalenie ze służby szkolnej zarządzone z powodu sądowo-karnego skazania z utratą prawa biernego wyboru do reprezentacyi gminnej połączonego lub też z po-

wodu prawomocnie przez sąd karny orzeczonej niezdolności do zawodu nauczycielskiego, nie mogą być ponownie zatrudnione w zawodzie nauczycielskim. W razie, gdyby powody wykluczenia odpadły, ponowne ich zatrudnienie jest zależne od zezwolenia Ministerstwa wyznań i oświaty.

To ostatnie dotyczy także ponownego zatrudnienia oddalonych na mocy dyscyplinarnego wyroku ze służby szkolnej.

Władze szkolne krajowe i okręgowe prowadzą na podstawie ogłoszeń w dzienniku rozporządzeń dla zakresu urzędowego Ministerstwa wyznań i oświaty dokładne wykazy wydalonych ze służby szkolnej sił nauczycielskich i zapisują w nich każde ogłoszone pozwolenie na ponowne mianowanie.

Zasuspendowane siły nauczycielskie nie mogą sprawować urzędu, dopóki suspenzya nie zostanie zniesiona.

§ 107. Osoby, które nie są w stanie wykazać się ani świadectwem dojrzałości ani też świadectwem uzdolnienia do zawodu nauczycielskiego, nie mogą być zatrudnione w publicznych szkołach ludowych. Gdyby jednak dla opróżnionej posady nauczycielskiej nie było siły nauczycielskiej do rozporządzenia, władza szkolna krajowa może pozwolić wyjątkowo na zatrudnienie pomocniczej siły nauczycielskiej.

Osoby, posiadające świadectwo uzdolnienia do zawodu nauczycielskiego, które od więcej jak trzech lat nie były zajęte ani w publicznej szkole ludowej ani prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, mogą otrzymać stałą posadę w publicznej szkole ludowej dopiero po ponownem złożeniu egzaminu uzdolnienia do zawodu nauczycielskiego lub też po uzyskaniu dyspenzy, przewidzianej w §ie 40, ustępie 2, państwowej ustawy dla szkół ludowych.

§ 108. Jako osobni nauczyciele religii przy szkołach ludowych mogą być tylko ci ustanowieni, których odnośna wyższa władza wyznaniowa, względnie przełożenie izraelskiej gminy wyznaniowej, w której obwodzie szkoła jest położoną, uzna za uzdolnionych do udzielania nauki religii.

§ 109. Posady nauczycielskie obsadza stale w szkołach ludowych publicznych władza szkolna krajowa w drodze nadania posady lub przeniesienia ze względów służbowych lub zaniżany służby, prowizoryczna zaś obsada posad nauczycielskich, ustanowienie pomocników nauczycielskich i zastępców należy z reguły do władzy szkolnej okręgowej.

Władza szkolna krajowa ma czuwać nad tem, by każda opróżniona posada nauczycielska o ile możliwości, jak najprędzej została stale obsadzona i by terminy w ustawie o obsadzaniu wyznaczone jak najściślej były dotrzymywane; stara się o to,

by mogła w swoim czasie zrobić użytek z ewentualnie przysługującego jej prawa bezpośredniego obsadzania posad nauczycielskich.

§ 110. Przepisy o postępowaniu przy obsadzeniu i o wprowadzeniu do służby szkolnej wydaje władza szkolna krajowa z uwzględnieniem zasady, że każdą stałą obsadę w służbie szkolnej poprzedzać ma regulaminowe rozpisanie konkursu i ubieganie się o nią.

W dekrete nominacyjnym należy podać, od którego czasu począwszy, mianowanej sile nauczycielskiej należą się pobory z posadą połączone, i gdzie będą wypłacane.

Przy pierwszym stałym mianowaniu w pewnej kategorii służby mają siły nauczycielskie złożyć przysięgę służbową podług przepisanej rotacji przysięgi *); przy każdym następnym mianowaniu w tej kategorii służby miejsce przysięgi służbowej zastępuje przypomnienie przysięgi.

Prowizoryczne siły nauczycielskie, zastępcy nauczycieli i pomocnicy nauczycielscy ślubują analogicznie do przysięgi służbowej.

W dekrete nominacyjnym należy podać dzień zaprzysiężenia, przypomnienia przysięgi, względnie ślubowania jakoteż dzień rozpoczęcia służby.

Siły nauczycielskie, które są zatrudnione przy publicznej szkole ludowej innego kraju, otrzymują dekret nominacyjny w drodze ich przełożonej władzy szkolnej okręgowej z reguły przynajmniej na osiem tygodni przed terminem uwolnienia. Uwalnia się ich albo z końcem lutego lub też przy końcu sierpnia

***) Rota przysięgi dla sił nauczycielskich w publicznych szkołach ludowych.**

(Dla wszystkich.)

Gdy zamianowano pana, przysięgniesz pan Bogu Wszechmogącemu i na własną cześć i uczciwość, że Jego Cesarskiej Mości, Najjaśniejszemu Księżciu i Panu, Franciszkowi Józefowi Pierwszemu z Bożej Łaski Cesarzowi Austrii itd., i po Jego Mości, z Najjaśniejszego rodu i krwi pochodzącym następcem, niezachwianie będziesz wiernym i posłusznym, zasadniczych ustaw państwa niezłomnie będziesz przestrzegał, do ustaw, jakoteż zarządzeń swoich przełożonych władz jak najściślej się stosował, obowiązki swoje służbowe według najlepszej wiedzy i sumienia wypełniał, wszelkiego, z powinnością sprzecznego i wszelkiego powadze stanu nauczycielskiego lub działalności jako wychowawca i nauczyciel uwłaczającego postępowania, jak i wszelkiego nadużycia urzędowego stanowiska starannie unikał.

Przysięgniesz pan,

(Dla dyrektorów i starszych nauczycieli.)

ze nauczycielom i uczniom we wszystkim dobrym przykładem będziesz przysiewcał, nad nauczycielami państwu kierownictwu powierzonymi należyty nadzór będziesz prowadził, do nich się z szacunkiem i uprzejmością odnosił, do wiernego wypełniania obowiązków ich wdrażał, w spełnianiu obowiązków zawodowych wedle sił popierał i do odpowiedniego współdziałania zachęcał, wszędzie prawdziwe dobro szkoły i tylko to miał na oku,

i to w ten sposób, by mogli wstąpić do służby pierwszego, bezpośrednio następującego miesiąca.

§ 111. Przed mianowaniem kierownika szkoły należy ustalić, dla jakiego wyznania religijnego po myśli §u 48, ustępu 2, państwowej ustawy dla szkół ludowych ma się wykazać z uzdolnieniem do nauki religii i do jakiego wyznania religijnego zatem ma sam należeć.

W przypadkach wątpliwych rozstrzyga o tem władza szkolna krajowa. W tym celu władza szkolna okręgowa po przeprowadzeniu potrzebnych dochodzeń podaje do wiadomości władzy szkolnej krajowej, do którego wyznania religijnego należy większość dzieci zobowiązanych do uczęszczania do dotyczącej szkoły, licząc przeciętnie podług poprzedzających pięciu lat szkolnych. Przez większość uczniów należy rozumieć względnie największą ich liczbę. Jak długo tego przecięcia nie można obliczyć, czy to, że szkoła tak długo nie istnieje lub też z innych powodów, jak naprzykład z powodu zmiany stosunków obwodów szkolnych, należy tymczasem wziąć za podstawę wyniki przyjęcia uczniów.

W krajach, w których po myśli §u 75 państwowej ustawy dla szkół ludowych postanowienia §u 48, ustępu 2, tej ustawy nie obowiązują, także i powyższe postanowienie nie będzie miało zastosowania.

§ 112. W szkołach ludowych, gdzie są silniej pomieszczone rozmaite wyznania religijne, może władza szkolna krajowa na wniosek władzy szkolnej

(Dla kierowników szkół ludowych, jednoklasowych.)

ze będziesz wszędzie prawdziwe dobro państwu kierownictwu powierzonej szkoły i to tylko miał na oku, a młodzieży szkolnej we wszystkim dobrym przykładem przysiewcał,

(Dla reszty sił nauczycielskich.)

ze będziesz kierownikowi szkoły, przy której powołany pan jesteś pracować, okazywał szacunek i posłuszeństwo, starał się zawsze o zgodne współdziałanie ze swoimi kolegami zawodowymi a młodzieży szkolnej we wszystkim dobrym przykładem przysiewcał,

(Dla wszystkich.)

ze będziesz pan dzieci moralnie i religijnie wychowywał, ich umysł rozwijał, wiadomościami dla dalszego życia potrzebnymi i wprawą wyposażał i stwarzał podstawę do wychowania dzielnych ludzi i członków społeczeństwa, przy osądzeniu postępów uczniów ze sumienną surowością i bezstronnością postępował i od tych obowiązków przez jakiegokolwiek względy nigdy odwieść się nie dasz.

W końcu ślubować pan będziesz, że do towarzystwa zagranicznego, o politycznych celach ani obecnie nie należysz, ani też w przyszłości należeć nie będziesz.

Co teraz oto slyszalem i dobrze i jasno zrozumiałem, to mam i chcę wiernie wypełnić.

Tak mi Boże dopomóż!

okręgowej, jeżeli to dla zapewnienia nauki religii dla jednej lub drugiej mniejszości wyznaniowej jest potrzebne, przed rozpisaniem konkursu postanowić, że siła nauczycielska, którą się ma zamianować, należeć musi do wyznania religijnego tej mniejszości i ma wykazać uzdolnienie do pomocniczego udzielania nauki dotyczącej religii.

§ 113. Przed każdym stałym obsadzeniem posady nauczycielskiej przy szkole dziewcząt, władza szkolna krajowa może ze względu na każdorazowe potrzeby szkoły po wysłuchaniu władzy szkolnej okręgowej postanowić, czy posada nauczycielska, bez naruszenia przy jej systemizowaniu ewentualnie wydanego zarządzenia, ma być obsadzona siłą nauczycielską żeńską lub też męską, względnie czy otwiera się konkurs dla sił nauczycielskich bez różnicy płci.

W szkołach mieszanych dla zabezpieczenia dla dziewcząt nauki kobiecych robót ręcznych lub gimnastyki, można dopuszczać do ubiegania się o posadę nauczycielską, o ile na to ustawa krajowa pozwala, tylko żeńskie siły nauczycielskie.

§ 114. Miara zobowiązań nauczania stosuje się w zakresie przyjętych dekretem nominacyjnym na siebie obowiązków do potrzeby szkoły. Obowiązek nauczania ze strony kierowników szkoły należy ograniczyć o ile możności, by mieli czas potrzebny do spełniania swoich osobnych powinności.

Czy czynności nadobowiązkowe w tej szkole, dla której siła nauczycielska jest mianowana, osobno się wynagradza, ocenić należy według postanowień ustawy krajowej, w braku takiejże według §u 51 państwowej ustawy dla szkół ludowych.

Za te czynności służbowe w innej powszechnej szkole ludowej lub wydziałowej, tak samo jak zatrudnienie w innym przedmiocie nauki, który wymaga osobnego uzdolnienia, musi się zawsze wynagradzać, nawet wtedy, jeżeli obydwie szkoły zostają pod wspólnym kierownictwem, o ile ustawa krajowa innych postanowień nie zawiera lub nauczyciel przy objęciu swej posady nie przyjął na siebie zobowiązania do tego.

§ 115. Jeżeli nauczyciel z powodu zaszłej niezdolności do służby lub z innych ważnych powodów nie może udzielać nauki lub swoich innych służbowych obowiązków wypełniać, ma niezwłocznie zawiadomić o tem kierownika szkoły, a zarazem podać powód, a jeżeli to możliwe, także przypuszczalny czas trwania przeszkody.

Kierownik szkoły zawiadomi o tej przeszkodzie władzę szkolną miejscową, w szkołach więcejklasowych także jego zastępcę.

Urlopów aż do trzech dni, jeżeli ustawy krajowe innych postanowień nie zawierają, udziela

kierownikowi szkoły władza szkolna miejscowa, innym siłom nauczycielskim kierownik szkoły. O udzieleniu każdego urlopu donosi się władzy szkolnej okręgowej.

O dłuższy urlop mają siły nauczycielskie wnieść prośbę do władzy szkolnej okręgowej, która o udzieleniu go zawiadomi także władzę szkolną miejscową.

Władza szkolna postanawia, czy do podań o urlop lub prośb o zmniejszenie zobowiązania nauczania, względnie o uwolnienie od udzielania nauki w poszczególnych przedmiotach z powodu zaszłej niezdolności do służby należy dołączyć świadectwo lekarskie czy też urzędowo-lekarskie. Ono może władzy szkolnej miejscowej, względnie kierownikowi szkoły przysługujące prawo do udzielania urlopów ograniczyć na pewną liczbę dni w ciągu roku szkolnego i zastrzedz sobie udzielanie dłuższych urlopów zwłaszcza wtedy, jeżeli z tem połączony jest wydatek na należytość za zastępstwo, na remunerację lub wogóle na inne jakie wynagrodzenie.

Do wykonywania mandatu poselskiego do rady państwa lub na sejm niepotrzebują nauczyciele żadnego urlopu. Na czas potrzebny nauczycielom do wykonania przysługującego im prawa wyboru do publicznych ciał reprezentacyjnych uwalnia ich kierownik szkoły.

§ 116. Co zarządzić należy w sprawie zastępstwa przeszkodzonych lub na urlopie będących sił nauczycielskich, postanawia władza szkolna krajowa, która wydaje także przepisy o odnośnem postępowaniu.

Zanim w poszczególnym przypadku nadejdzie zarządzenie władzy szkolnej, ma tymczasem we więcejklasowych szkołach kierownik szkoły, w razie, jeżeli ten jest przeszkodzony, jego zastępca postarać się, by nauka przerwy nie doznała.

To staranie się może polegać na zatrudnieniu wolnych od służby sił nauczycielskich, na przelożeniu godzin nauki przeszkodzonej siły nauczycielskiej na późniejsze godziny z pomnożeniem godzin nauki innych sił nauczycielskich, na połączeniu dwóch klas w jedną, także na zaprowadzeniu nauki półdiennej lub na innych stosownych zarządzeniach.

§ 117. W czasie feryi szkolnych, w dniu albo półdniu wolne od nauki i gdy czas dziennej nauki się skończy, może nauczyciel wydalic się bez urlopu z miejscowości, w której się szkoła znajduje, jeżeli inne jakie służbowe obowiązki nie stoją na zawadzie.

Kierownik szkoły ma nawet w czasie feryi każde więcej jak osiem dni trwające wydalenie się z podaniem swego adresu podać do wiadomości władzy szkolnej okręgowej.

§ 118. Siły nauczycielskie zajęte w publicznych szkołach ludowych mają obowiązki swego publicznego urzędu spełniać wiernie i sumiennie; w spełnianiu swego zadania doznają poparcia ze strony swoich przełożonych, mają prawo żądania pomocy domu rodzicielskiego i jako osoby urzędowe pozostają pod ustawową opieką władz.

Mają jednak wystrzegać się wszelkiego niezgodnego z obowiązkiem i wszelkiego powagę stanu nauczycielskiego lub ich działalność jako wychowawców i nauczycieli podkopującego zachowania jakoteż wszelkiego nadużywania swego urzędowego stanowiska.

§ 119. Nauczyciele winni są obojętnie i punktualnie posłuszeństwo ustawom i rozporządzeniom, jakoteż zleceniom władz szkolnych, szkolnych nadzorczych organów i kierownika szkoły, mają stosować się sumiennie do danych im napomnień i uwag i użytkowywać je przy nauce i w spełnianiu swych innych powinności.

Jeżeli nauczyciel uważa, że jakie zarządzenie kierownika szkoły sprzeciwia się ustawie lub ordynacji szkolnej, lub że grozi szkodą interesowi szkoły, natenczas może zrobić doniesienie do władzy szkolnej okręgowej.

Nauczyciele obowiązani są zachowywać się grzecznie w obec członków władz szkolnych i innych członków ciała nauczycielskiego i przez zgodną wspólną działalność podnosić szacunek publiczności dla szkoły i wzmacniać zaufanie do niej.

Ranga sił nauczycielskich tej samej kategorii pomiędzy sobą stosuje się do porządku zaliczenia w statut osobowy i gdzie takiego niema, podług czasu stałego zamianowania w służbie szkolnej, przy równym czasie stałej służby, podług czasu złożenia egzaminu kwalifikacyjnego do zawodu nauczycielskiego dla szkół ludowych; w przypadkach wątpliwych należy się pierwszeństwo starszej sile nauczycielskiej.

§ 120. Nauczyciele obowiązani są utrzymywać pilnie z domem rodzicielskim stosunki, w interesie nauki i frekwencji szkolnej, głównie jednak w interesie wychowania konieczny. Celem omówienia odnośnych kwestyi można za zezwoleniem władzy szkolnej okręgowej urządzać wieczory rodzicielskie.

W obcowaniu z rodzicami młodzieży szkolnej jak i w ogóle w urzędowym obcowaniu ze stronami w ogóle mają się nauczyciele zachowywać uprzejmie i grzecznie, z największą gotowością potrzebnych rad i pouczeń udzielać i starać się w każdy sposób uzyskać zaufanie ludności.

Z drugiej strony rodzice, względnie ich zastępcy są obowiązani, szkołę w jej zadaniu czynnie popierać, odnośne przepisy i polecenia władz szkolnych wypełniać, do rad nauczycieli dotyczących się nauki lub wychowania dzieci stosować się i stawiać

się w domu szkolnym, jeżeli ich kierownik szkoły w interesie nauki lub wychowania ich dzieci lub pupilów do tego wezwie.

§ 121. Celem osiągnięcia pomyślniej nauki, siły nauczycielskie mają się starannie przygotowywać do nauki, pisemne roboty dzieci szkolnych sumiennie poprawiać, trzymać się ściśle planu nauki, od podziału godzin nie odstępować i pojedynczych godzin nauki nie inaczej, jak do spełnienia każdorazowego zadania nauki używać.

W normalnych stosunkach, każdy nauczyciel jest odpowiedzialny za osiągnięcie przepisane go celu nauki.

Nauczyciele mają przerobiony materiał naukowy, pisemne zadania domowe i prace szkolne tygodniowo zapisywać do dziennika klasy, a przy załatwianiu pism urzędowych jak i wygotowywaniu świadectw i uwiadomień szkolnych dokładać pilności i staranności.

Mają także o własnym, dalszym kształceniu się pamiętać.

§ 122. Nauczyciele mają przepisane go czasu nauki ściśle dotrzymywać i w ogóle, jeżeli wspólny nadzór kilku klas nie jest zaprowadzony, na kwadrans przed rozpoczęciem się nauki być już w swojej sali szkolnej, celem postarania się, by nauka spokojnie się rozpoczęła; mają uchwały konferencji nauczycielskiej dotyczące się nadzoru dzieci dokładnie wykonywać i w komplecie brać udział we wszystkich uroczystościach szkolnych.

§ 123. Nauczyciele mają pilnie baczyć na to, by do sal szkolnych w czasie nauki tylko powołani do tego wchodzić i by nie było żadnej przeszkody w nauce.

Używania ubikacji szkolnych w sposób z ich przeznaczeniem sprzeczny mają zaniechać i do przepisów o ochronie zdrowia dokładnie się stosować.

§ 124. Używanie dzieci szkolnych do czynności i zatrudnień, które się nie zgadzają z karnością szkolną, z celem nauki w żadnym związku nie stoją lub zdrowie dzieci na niebezpieczeństwo narażają, jest nauczycielom jak najsurowiej zabronionem; nie wolno zwłaszcza używać dzieci szkolnych do robót w gospodarstwie nauczyciela, do czyszczenia budynku szkolnego albo do dopytywania się o podejrzone zasłabnięcia współuczniów.

Uwiadomienia dla rodziców ich współuczniów można zlecać dzieciom szkolnym tylko w koniecznej potrzebie i to tylko wtedy, jeżeli przeciw temu nie przemawiają sanitarne względy.

§ 125. Nauczycielom z reguły nie wolno dzieciom szkolnym książki szkolne lub rekwizyty do pisania i rysunków i inne artykuły potrzebne, sprzedawać lub im pewne sklepy z rekwizytami do pisania i rysunków polecać. Gdzie jednak tego konieczności stosunki miejscowe wymagają, może władza szkolna okręgowa pozwolić, by kierownik szkoły postarał się dzieciom szkolnym, bez zysku, o potrzebne książki szkolne, rekwizyty szkolne i potrzebne artykuły.

Nauczyciele dalej mają się wystrzegać popierania rozpowszechniania książek szkolnych, środków nauczania i nauki bez względu na ich wartość pedagogiczną, ewentualnie tylko ze względu na osobę nakładcy lub autora, kupno własnych lub obcych wydawnictw literackich dzieciom proponować albo zbierać dla nich abonentów między młodzieżą szkolną.

§ 126. Jakie zajęcia uboczne nie da się połączyć z urzędem nauczycielskim lub czy do objęcia zajęcia ubocznego potrzeba uzyskania pozwolenia władz szkolnych, postanawia władza szkolna krajowa na zasadzie ustawy krajowej.

Udzielanie nauki dzieciom szkolnym po godzinach nauki w szkole i każdej ubocznej nauki na wzór szkoły za opłatą przez nie uiszczoną jest siłom nauczycielskim zabronione.

§ 127. Nauczycielom nie wolno przyjmować darów od dzieci szkolnych lub ich rodziców, ani też urządzić składki między młodzieżą szkolną dla zrobienia prezentu przy jakiejś sposobności kierownikowi szkoły lub innej sile nauczycielskiej.

Inne składki pieniężne można w szkole urządzić tylko za wyraźnym zezwoleniem władzy szkolnej krajowej, jeżeli cel jest dobroczynny lub w interesie dobra publicznego leżący i jeżeli się przytem unika wszelkiej obrażającej formy i wszelkiego środka bezpośredniego lub pośredniego przymusu.

Nauczyciel powinien wpływ swój tylko w ten sposób wywierać, że dzieciom szkolnym dobry cel gorąco poleci.

§ 128. Prośby o uwolnienie od służby szkolnej wskutek dobrowolnego zrzeczenia się jej, należy z reguły co najmniej na trzy miesiące przed uproszonym terminem uwolnienia wnieść w kierownictwie szkoły, które je przedłoży władzy szkolnej okręgowej.

W żadnym przypadku nie wolno nauczycielowi opuścić służby szkolnej prędzej, aż zostanie od niej przepisowo uwolniony.

§ 129. Stosunki służbowe nauczycieli religii, przy publicznych szkołach ludowych przez władze szkolne osobno zamianowanych należy w ogóle, bez naruszenia praw wyższej władzy wyznaniowej,

osądzać podług przepisów innych nauczycieli obowiązujących.

Nauczyciele religii ze strony kościołów i stowarzyszeń religijnych mianowani, w wykonywaniu swej czynności nauczycielskiej mają się tak jak inni nauczyciele stosować do ustaw szkolnych i do wydanych w ich zakresie zarządzeń, zwłaszcza do postanowień ordynacji szkolnej i naukowej.

Przed wkroczeniem jednak w pojedynczych przypadkach należy o ile możliwości wejść w układy z odnośną władzą kościelną, względnie przełożeniem izraelickiej gminy wyznaniowej.

§ 130. Hospitantów lub tak zwanych praktykantów szkolnych wolno w szkołach ludowych dopuszczać tylko wyjątkowo, za szczególniejszym zezwoleniem władzy szkolnej krajowej.

Celem wykształcenia się wolno im być obecnymi przy nauce różnych sił nauczycielskich; najsurowiej jednak jest wzbronionem, samodzielnie udzielanie nauki na nich zdawać.

X. O prawach i obowiązkach kierownika szkoły.

§ 131. Bezpośrednim przełożonym każdej więcejklasowej szkoły ludowej jest mianowany jej kierownikiem starszy nauczyciel lub dyrektor (starsza nauczycielka, dyrektorka).

W razie przeszkody zastępuje go najstarsza rangą siła nauczycielska, jak długo władza szkolna okręgowa innej sile nauczycielskiej nie poruczy jego zastępstwa.

Kierownik szkoły prowadzi administrację całego zakładu; on jest w pierwszej linii odpowiedzialny za dokładne wykonywanie ustaw i rozporządzeń, jakoteż poleceń władz szkolnych i szkolnych organów nadzorczych, jak i za regulaminowy stan szkoły.

§ 132. Kierownik szkoły zastępuje szkołę na zewnątrz, pośredniczy w urzędowym znoszeniu się z władzami szkolnymi i przechowuje pieczęć urzędową.

Nauczyciele mają podania swoje do władz szkolnych wnosić w drodze kierownictwa szkoły; kierownik odbiera podania i przedkłada je z odpowiednim zaopiniowaniem, bez zwłoki odnośnej władzy szkolnej.

Zażalenia przeciw kierownikowi szkoły można wnosić bezpośrednio do władzy szkolnej okręgowej.

§ 133. Kierownik szkoły winien podlegające mu siły nauczycielskie do wiernego spełniania obowiązków zachęcać i w wykonywaniu swego za-

wodu, podług sił je wspierać. Ma im we wszystkim dobrym przykładem przyświecać, przy udzielaniu nauki, we wszystkich sprawach, dotyczących karności szkolnej, jakoteż w stosunku do stron, radą i czynem być pomocnym i w sposób poważny na ich zachowanie się, gdzie się tego w pojedynczych przypadkach okaże potrzeba, wpływać.

§ 134. Kierownik szkoły ma baczyć na to, by ustalone w konferencji nauczycielskiej jednostajne zasady nauki, karności szkolnej i urzędowania szkoły były jednakowo zastosowane i przeprowadzane, dlatego w czasie nauki ma z reguły być obecnym w budynku szkolnym, zwracać jak największą uwagę na pedagogiczne i naukowe rezultaty, uczęszczać częściej na godziny nauki wszystkich działających w szkole sił nauczycielskich i dokładać starania celem usunięcia ewentualnych nieporządków i nadużyć.

Nie wolno mu, w obecności dzieci, siłom nauczycielskim wytykać usterki lub w inny jaki sposób ich powadze szkodzić.

Bez naruszenia tego prawa nadzoru zastrzega się bezpośredni nadzór nauki religii odnośnemu kościołowi lub stowarzyszeniu religijnemu.

§ 135. Z początkiem roku szkolnego kierownik szkoły układa podział godzin, naznacza, jeżeli to już z końcem poprzedzającego roku szkolnego się nie stało, dla każdej klasy nauczyciela klasy i w razie potrzeby przydziela pojedyncze przedmioty nauki w klasach innym siłom nauczycielskim.

Przytem winien uwzględniać ile możliwości słuszne życzenia pojedynczych sił nauczycielskich i wogóle uważać na to, by siły nauczycielskie w granicach ich uzdolnienia i obowiązku nauczania były ile możliwości całkiem jednakowo zatrudnione.

Godziny nauki religii należy, jeżeli osobnego nauczyciela religii niema, oznaczyć w porozumieniu z władzą kościelną, względnie przełożeniem izraelskiej gminy wyznaniowej. Jeżeli porozumienie się nie przyjdzie do skutku, natenczas należy złożyć sprawozdanie władzy szkolnej okręgowej. Władza kościelna, względnie przełożenie izraelskiej gminy wyznaniowej ma życzenia co do wyznaczenia godzin religii z podaniem nazwisk osób, którym poruczono udzielanie nauki religii, podać kierownikowi szkoły wczas przed rozpoczęciem się roku szkolnego do wiadomości.

Ułożony plan godzin w szkołach dwu- i więcej-klasowych po przeprowadzeniu nad nim debaty na konferencji nauczycielskiej przedkłada się do zatwierdzenia władzy szkolnej okręgowej.

§ 136. W każdej szkole ludowej należy prowadzić następujące urzędowe zapiski: kronikę szkolną,

inwentarz szkolny, protokół czynności, indeks rozporządzeń, katalogi biblioteczne, spis książek dla biednych, katalogi klas i dzienniki klasowe, dalej, jeżeli władza szkolna krajowa uzna to za potrzebne, także katalog główny.

Pisma urzędowe prowadzi kierownik szkoły; w razie potrzeby mają inne siły nauczycielskie kierownikowi szkoły w prowadzeniu pism urzędowych pomagać.

Dziennik klasowy i katalog prowadzi nauczyciel klasy; inne w klasie zatrudnione siły nauczycielskie zapisują to, co dotyczy ich przedmiotu i godzin nauki. Nad regulaminowem prowadzeniem tych pism urzędowych czuwa kierownik szkoły.

Blizsze szczegóły co do urzędowania, prowadzenia i przechowywania pism urzędowych oznacza władza szkolna krajowa.

§ 137. Kierownik szkoły ma się dokładnie obeznac z otrzymanymi od władz szkolnych ogłoszeniami i wszystkimi innymi zresztą rozporządzeniami i podlegające mu siły nauczycielskie z ich treścią zaznajomić; ma wszystkie przepisy i ogłoszenia uporządkowane w indeksie rozporządzeń notować i przechowywać podług roczników. Korzystać z indeksu i zbioru rozporządzeń może nauczyciel każdego czasu. Nieznajomość ogłoszonych przepisów nie stanowi w danym przypadku powodu uniewinniającego.

§ 138. Kierownik szkoły ma nadzór nad budynkiem szkolnym i przestrzega regulaminu domowego.

On ma czuwać nad tem, by przepisy o ochronie zdrowia w budynku szkolnym były dokładnie przestrzegane, by w nim i na placu gier i gimnastyki panowały czystość i porządek, by ubikacje szkolne, przedmioty, należące do urzędowania, sprzęty szkolne, zbiory i biblioteki znajdowały się w stanie do celu nauki i ochrony zdrowia odpowiednim i by budynek szkolnego wraz ze wszystkimi przynależnościami ani siły nauczycielskie, ani też kto inny nie używał w sposób z jego przeznaczeniem niezgodny.

Jeżeli co do budowlanego lub zdrowotnego stanu budynku szkolnego względnie przedmiotów urzędowania i sprzętów szkolnych potrzebne są jakie zarządzenia, ma się kierownik szkoły o zarządzenie temu zwrócić natychmiast do władz szkolnych.

Przy oddawaniu budynku szkolnego wraz ze wszystkimi przynależnościami sporządza się protokół w dwóch jednakowych wygotowaniach, z których jedno zostaje w aktach szkolnych, drugie przedkłada się władzy szkolnej okręgowej.

§ 139. Bezpośredni nadzór nad zbiorami środków naukowych i nad bibliotekami, jakoteż prowa-

dzenie katalogów bibliotecznych może konferencya nauczycielska oddać jednej lub kilku siłom nauczycielskim pod kontrolą kierownika szkoły.

Nadzór bezpośredni nad pojedynczymi izbami szkolnymi i znajdującymi się w nich przedmiotami urzędzenia i sprzętami szkolnymi ma nauczyciel klasy.

XI. O konferencyi nauczycielskiej.

§ 140. W szkołach ludowych dwu- lub więcej-klasowych z reguły ma się odbywać konferencya nauczycielska raz na miesiąc.

Celem konferencyi wogóle jest wspólne omawianie pedagogicznych i administracyjnych spraw szkolnych i dalsze kształcenie się nauczycieli. Ona nastęrcza nauczycielom sposobność, rozmówienia się o zasadach i każdorazowym stanie nauki, karności szkolnej i urzędzeniu szkoły i przez wzajemną wymianę swych myśli i poglądów osiągnąć potrzebną zgodność i wspólność w postępowaniu.

Konferencyi nauczycielskiej przyszuza prawo powzięcia uchwały nad sprawozdaniami, które kierownikowi szkoły po myśli ordynacyi szkolnej i naukowej zdaje, nad opiniami i wykazami, jak i nad stawianymi przez nie wnioskami; na niej roztrząsać także należy wykonanie ogłoszeń władz, otrzymanych przez kierownika szkoły.

Na konferencyi nauczycielskiej należy dalej celem osiągnięcia jednakowego postępu i jednolitego postępowania z nauką w pojedynczych klasach, zwłaszcza w klasach równorzędnych dokładnie ustalić cele klasy i bieg nauki, który dla każdego jej stopnia w zakresie planu naukowego i w granicach przez konferencyę nauczycielską okręgową wytkniętych, ma być zachowany i spostrzeżenia ogólnej natury przez kierownika szkoły przy hospitowaniu w klasach szkolnych poczynione, z odnośniami wskazówkami omawiać.

Konferencya nauczycielska rozstrzyga wkońcu o sprawianiu środków naukowych w miarę na ten cel dozwolonych kwot pieniężnych i stawia wnioski o sprawienie nowych środków naukowych i dzieł bibliotecznych.

§ 141. Przewodniczącym konferencyi nauczycielskiej jest kierownik szkoły, w razie przeszkody jego zastępca.

Członkami konferencyi są wszystkie w szkole i w należących ewentualnie do niej ekspozyturach zatrudnione siły nauczycielskie, łącznie z nauczycielami religii.

§ 142. Nauczyciele religii przez kościół lub stowarzyszenie religijne ustanowieni, pomocnicy nauczycielcy i wszystkie siły nauczycielskie, które udzielają nauki w osobnych oddziałach szkolnych

albo których przedmiot nauki jest zaprowadzony jako nieobowiązkowy, mają głos uchwalający tylko wtedy, jeżeli chodzi o ich przedmiot lub o ich uczniów.

Nauczyciele religii, przez kościół lub stowarzyszenie religijne ustanowieni, którzy nauki religii udzielają klasami, mają głos uchwalający także we wszystkich sprawach, dotyczących karności szkolnej, frekwencyi i urzędzenia szkolnego wogóle, a dzieci szkolnych i ich wyznania religijnego w szczególności.

Zresztą wszystkie te siły nauczycielskie mają tylko głos doradczy.

§ 143. Wszyscy członkowie ciała nauczycielskiego są obowiązani brać regularnie udział w konferencyach nauczycielskich; w razie, jeżeli są przeszkodzeni, mają uwiadomić o tem z podaniem powodu kierownika szkoły lub jego zastępcę.

§ 144. Władza szkolna okręgowa może na prośbę władzy kościelnej, względnie przełożenstwa izraelskiej gminy wyznaniowej pozwolić, by nauczyciele religii przez kościół względnie stowarzyszenie religijne ustanowieni, tylko w tych konferencyach brali udział, na których się obraduje nad przedmiotami, co do których przyszuza im głos uchwalający. Może pozwolić, by na tych konferencyach, na których przedmiotem obrad są sprawy ogólnej natury, tylko jeden nauczyciel religii z pomiędzy ich kilku w tej samej szkole zatrudnionych i przez kościół lub stowarzyszenie religijne ustanowionych, brał udział.

Władza szkolna okręgowa ma w tych przypadkach w porozumieniu z władzą kościelną, względnie z przełożenstwem izraelskiej gminy wyznaniowej, ustalić wszystkie bliższe szczegóły, dotyczące odbywania konferencyi nauczycielskich, zapraszania i udziału nauczycieli religii.

§ 145. Konferencyę nauczycielską zwołuje przewodniczący w czasie poza godzinami szkolnymi oznaczonym, jednak nie w dniu wolnym od nauki.

Nadzwyczajna konferencya odbywa się wtedy, gdy kierownik szkoły sam znajdzie nagły powód do tego, lub też jeżeli dwóch członków ciała nauczycielskiego postaw taki wniosek z podaniem powodów i oznaczeniem porządku dziennego.

Przy ustalaniu czasu, kiedy konferencya ma się odbyć, ma przewodniczący uważać na to, by wszyscy członkowie, łącznie z nauczycielami religii, bez osobnych wydatków mogli brać w niej udział.

Konferencya nauczycielska nie powinna z reguły trwać dłużej, jak trzy godziny; jeżeli porządku dziennego nie można wyczerpać, należy obrady przerwać i jednego z następnych dni dalej prowadzić.

Członków zaprasza przewodniczący pisemnie z podaniem porządku dziennego; jeżeli w myśl ustawy o nadzorze szkolnym miejscowy nadzorca szkolny jest uprawniony do udziału w konferencji nauczycielskiej, należy także i jego zawiadomić.

We wszystkich naradach, dotyczących ochrony zdrowia w szkole lub też stanu zdrowia poszczególnych dzieci szkolnych, ma brać udział lekarz, któremu poruczono pilnowanie interesów zdrowotnych w szkole, z głosem doradczym.

§ 146. Przewodniczący otwiera konferencję i kieruje obradami; on jest odpowiedzialny za regularne obrady konferencji i za regulaminowy tok obrad.

Jeżeli zauważy, że sprawa jakaś, na konferencji nauczycielskiej poruszona, przekracza zakres jej działania, ma nie dopuścić do dalszej nad nią debaty; jeżeli okaże się koniecznym, by nieobecny członek wziął udział w obradzie, należy sprawę odroczyć do następnej konferencji. On ma prawo i obowiązek powstrzymać wykonanie każdej uchwały, która podług jego przekonania niezgodna jest z przepisami lub interesowi szkoły zagraża.

§ 147. Uchwały konferencji zapadają pojedynczą większością głosów. Przewodniczący głosuje także, przy równej ilości głosów rozstrzyga jego głos.

Członkowie, którzy są przeciwni zapadłej uchwale, mają prawo swoje przeciwne zdanie podać do protokołu i żądać, by protokół odesłano do władzy szkolnej okręgowej.

Wykonanie regulaminowo zapadłej a nie powstrzymanej uchwały nie doznaje przez to zwłoki; członkowie są zobowiązani stosować się do uchwały nawet wtedy, jeżeli przeciw niej zaoponowali.

§ 148. Z obrad prowadzi się protokół, w którym należy przedstawić krótko i poglądowo tok obrad, wnioski, głosowania i uchwały; wymienia się w nim także nieobecnych członków i powód ich nieobecności.

Protokół prowadzą kolejno członkowie konferencji z wyjątkiem nauczycieli religii przez kościoł lub stowarzyszenie religijne ustanowionych i członków, nie mających pełnego głosu; protokół ma być najpóźniej w trzy dni po konferencji zamknięty i przez wszystkich obecnych podpisany.

Członkowie, którzy byli nieobecni, mają protokół później przejrzeć i tę okoliczność podpisem swoim stwierdzić.

Na żądanie pojedynczych członków i w razie zawieszenia zapadłej uchwały przez przewodniczą-

cego, należy protokół bezwzględnie przedłożyć władzy szkolnej okręgowej, która po zbadaniu sprawy zarządzi, co uzna za stosowne.

§ 149. Członkowie i uczestnicy konferencji nauczycielskiej są zobowiązani do ścisłego zachowania urzędowej tajemnicy odnośnie do wszystkich przez przewodniczącego za poufne uznanych spraw, nad którymi na konferencji obradowano.

§ 150. Dokładniejsze przepisy o konferencyach nauczycielskich i o urządzeniu, prowadzeniu i przechowywaniu protokołu wydaje władza szkolna krajowa, która w tym celu może wydać także osobny regulamin czynności.

§ 151. W szkołach jednoklasowych przechodzą prawa, przysługujące konferencji nauczycielskiej, na kierownika szkoły; sprawy jednak w § 142 ordynacji szkolnej i naukowej wymienione, winien przedtem omówić z nauczycielem religii i z innymi ewentualnie w tej szkole zatrudnionymi siłami nauczycielskimi.

Część druga.

O szkole wydziałowej.

§ 152. Każdą szkołę wydziałową należy po myśli § 17 urządzić w ten sposób, by nie tylko zadanie, które ma szkoła ludowa, zupełnie spełniała, lecz nadto dawała także poza cel naukowy publicznej szkoły ludowej sięgające wykształcenie, jakie potrzebne jest z jednej strony do wstąpienia do seminarjów nauczycielskich, jakoteż do takich szkół fachowych, które nie wymagają wykształcenia szkoły średniej i które z drugiej strony przedstawia się odpowiednio do szczególnych wymogów nauki i gospodarskich stosunków ludności, jako potrzebne do praktycznego życia.

Spis zakładów naukowych, do których absolwenci ze świadectwem uwolnienia szkoły wydziałowej po myśli § 176 ordynacji szkolnej i naukowej wstępować mogą, ogłasza się od czasu do czasu w dzienniku rozporządzeń dla zakresu służbowego Ministerstwa wyznań i oświaty. Władza szkolna krajowa ma starać się o rozpowszechnianie tych ogłoszeń.

§ 153. Dla każdej szkoły wydziałowej należy ustalić osobny plan nauki, który powszechnemu celowi i osobnemu kierunkowi szkoły wydziałowej odpowiada.

W miejscowościach i powiatach, gdzie więcej szkół wydziałowych istnieje, można w planach naukowych pojedynczych szkół rozmaite kierunki uwzględniać.

§ 154. Celem wstępnego omówienia planu naukowego zwołuje władza szkolna okręgowa osobne konferencye, któremi ma kierować inspektor szkolny, okręgowy lub zastępca, ustanowiony przez władzę szkolną krajową.

Na konferencye te oprócz ciała nauczycielskiego szkoły ludowej zaprosić należy dyrektorów istniejących w powiecie wyższych zakładów naukowych, do których szkoła wydziałowa ma przygotowywać, a także reprezentantów interesów przemysłowych, kupieckich, rzemieślniczych i rolniczych tej miejscowości, w której się szkoła znajduje jak i powiatu.

Do wstępnego omówienia planów naukowych dla szkół wydziałowych żeńskich można przybrać także kobiety, w praktycznych zawodach doświadczone, lub też znane ze swego interesowania się kwestyami nauki i pracy nad dobrem publicznym.

W miejscowościach i powiatach, gdzie szkoły wydziałowe się już znajdują, mają w naradach wstępnych brać udział także reprezentanci ciał nauczycielskich tych szkół wydziałowych.

§ 155. Podstawę wstępnej narady stanowi normalny plan naukowy, wydany przez Ministerstwo wyznań i oświaty, względnie wzorowe plany naukowe, za przyzwoleniem tego Ministerstwa przez władzę szkolną krajową dla szkół wydziałowych wydane.

§ 156. Wypracowany w myśl wyniku wstępnej narady plan naukowy należy przedłożyć władzy szkolnej krajowej do zatwierdzenia.

Aż do jego zatwierdzenia udziela się nauki podług planu nauki, ustalonego na razie przez władzę szkolną okręgową.

§ 157. W szkole wydziałowej musi być rozdział płci przeprowadzony bez wyjątku.

Każda szkoła wydziałowa składa się z trzech klas, z których każda stanowi osobny stopień nauki. Jeżeli dalsza klasa zostanie otwartą, należy ją urządzić jako równorzędną do jednej z istniejących trzech klas.

Jednoroczne kursa naukowe, łączone po myśli §u 10 państwowej ustawy dla szkół ludowych ze szkołami wydziałowymi otwiera się i urządza po myśli rozporządzenia ministeryalnego z dnia 26. czerwca 1903, l. 22.503 (Dz. rozp. Min. 1903, Nr. 37).

§ 158. Na prośbę utrzymujących szkołę można szkołę wydziałową połączyć z powszechną szkołą ludową, pod wspólnem kierownictwem dyrektora szkoły wydziałowej. W tym przypadku zakład nosi nazwę: „powszechna szkoła ludowa i wydziałowa“.

Zaprowadzanie wspólnego kierownictwa jest tylko tam wskazanem, gdzie szkoły pomieszczone są w wspólnym budynku.

§ 159. W szkole wydziałowej można w porozumieniu z utrzymującymi ją, oprócz wyliczonych w §ie 17 państwowej ustawy dla szkół ludowych, obowiązkowych i nadobowiązkowych przedmiotów nauki, zaprowadzić jeszcze naukę wprawy ręcznej, znajomości gospodarstwa domowego, stenografii, pisania maszyną jako nadobowiązkowe przedmioty nauki.

W szkołach wydziałowych żeńskich należy tam, gdzie na to stosunki pozwalają, uczennicom drugiej i trzeciej klasy dać sposobność brania udziału grupami w zajęciach i grach ogrodu dla pilnowania i edukacji dzieci. Gdzie jest osobna kuchnia szkolna urządzona, można uczennice tych klas przy nauce znajomości gospodarstwa domowego uczyć robót kuchennych.

§ 160. Udzielanie ułatwienia we frekwencji szkolnej i zaprowadzanie półdiennej nauki jest w szkołach wydziałowych niedopuszczalne.

§ 161. Do uczęszczania do szkoły wydziałowej są obowiązane wszystkie dzieci, będące w wieku do frekwencji szkolnej obowiązującym, mieszkające w obwodzie szkolnym szkoły wydziałowej, które posiadają warunki do przyjęcia do niej wymagane. Te dzieci musi się przyjąć do szkoły wydziałowej; szkoła wydziałowa jest dla nich szkołą obowiązkową.

W obwodach szkolnych, w których się jedna lub więcej szkół wydziałowych znajduje, władza szkolna miejscowa, względnie organ, któremu ustawowo poruczono prowadzenie matriki szkolnej, jest zobowiązana dyrektorowi każdej szkoły wydziałowej wczas przed rozpoczęciem się przyjmowania uczniów przesłać przeglądowy wykaz wszystkich, do uczęszczania do odnośnej szkoły zobowiązanych dzieci. Wykaz ten stanowi podstawę dla przyjęcia uczniów.

§ 162. Szkoła wydziałowa jest nawiązana do piątego kursu rocznego powszechnej szkoły ludowej.

Do pierwszej klasy szkoły wydziałowej przyjmuje się zatem te dzieci, które zapomocą uwiadomienia szkolnego wykażą się, że uczęszczały do piątego kursu jakiejś publicznej szkoły ludowej lub prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, z dostatecznym skutkiem.

§ 163. Jeżeli dziecko w uwiadomieniu szkolnym z piątego kursu rocznego publicznej szkoły ludowej względnie prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, zostało wprowadzone uznane za dojrzałe do przejścia do bezpośrednio wyższej klasy lub oddziału, z tych jednak przedmiotów nauki, które mają osobliwsze znaczenie dla postępu w szkole (z religii, języka wykładowego i rachunków) z przecięcia czterech ostatnich kwartałów wynika nota „zaledwie dostatecznie“ lub „niedostatecznie“,

można przyjęcie jego do szkoły wydziałowej zrobić zawisłem od wyniku egzaminu z tych przedmiotów w szkole wydziałowej składanego.

Za egzamin ten nie uiszcza się żadnej należytości.

§ 164. Dzieciom, które 14. rok życia jeszcze przed końcem najbliższego roku szkolnego kończą i po których spodziewać się nie można, że cel nauki szkoły wydziałowej osiągną, można odmówić przyjęcia do pierwszej klasy szkoły wydziałowej.

§ 165. Dzieci, które z tych powodów nie zostaną przyjęte do szkoły wydziałowej, są obowiązane do dalszego uczęszczania do powszechnej szkoły ludowej.

Dyrektorowie szkół wydziałowych mają takie dzieci po ukończeniu przyjęcia uczniów podać imieniem władzy szkolnej miejscowej celem dopilnowania ich dalszego obowiązku do uczęszczania do szkoły. Dla nauki tych dzieci należy w szkole ludowej potrzebne urządzenia poczynić.

§ 166. Dzieci, które nie mogą się wykazać, że ukończyły z dostatecznym skutkiem piąty kurs roczny publicznej szkoły ludowej, względnie prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, 11. rok życia jednak ukończyły lub najpóźniej w sześć miesięcy po upływie poprzedniego roku szkolnego ukończą, mają się celem przyjęcia do pierwszej klasy szkoły wydziałowej poddać w tej szkole egzaminowi przyjęcia z materiału naukowego piątego kursu rocznego powszechnej szkoły ludowej.

Do przyjęcia do wyższej klasy szkoły wydziałowej potrzebny jest odpowiedni wiek i dowód dostatecznego wykształcenia. Jako dowód służy świadectwo publicznej szkoły wydziałowej względnie prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, lub też egzamin przyjęcia w szkole wydziałowej złożony.

Za egzamin wstępny uiszcza się należytość 12 koron; odnośnie do tej należytości obowiązują postanowienia §u 210 ordynacyi szkolnej i naukowej.

§ 167. O przyjęciu do pojedynczych klas szkoły wydziałowej rozstrzyga konferencya nauczycielska, która uchwała także, czy przed przyjęciem, po myśli §u 163 ordynacyi szkolnej i naukowej, ma się składać egzamin. Wnioski na konferencyi nauczycielskiej stawia dyrektor na podstawie oznajmień i podług wyniku przedsięwziętych egzaminów wstępnych.

W razie odmówienia przyjęcia dziecka zawiadomi dyrektor o tem rodziców, względnie ich zastępców.

§ 168. Dzieci, które w ciągu roku szkolnego przechodzą z publicznej szkoły wydziałowej, względnie prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, i świadectwo uczęszczania tej szkoły przedłożą, przydziela się do tej samej klasy szkoły wydziałowej. W innych przypadkach rozstrzyga o przyjęciu i wcieleniu dzieci szkolnych w ciągu roku szkolnego przyjętych, po myśli §u 167 ordynacyi szkolnej i naukowej, konferencya nauczycielska.

§ 169. W krajach, w których obowiązek uczęszczania do szkoły uregulowany jest na zasadzie §u 75 państwowej ustawy dla szkół ludowych osobną ustawą krajową, powyższe zarządzenia o przyjęciu do szkoły wydziałowej nie obowiązują.

Postanowienia o tem wydaje osobno na wniosek władzy szkolnej krajowej Ministerstwo wyznań i oświaty.

§ 170. W szkołach wydziałowych należy używać dla obyczajów, pilności i zewnętrznej formy robót pisemnych not po myśli §u 87 ordynacyi szkolnej i naukowej ustalonych.

Postęp jednak oznacza się przez:

1. celująco,
2. chwalebnie,
3. zadawalająco,
4. dostatecznie,
5. niedostatecznie.

§ 171. W szkołach wydziałowych otrzymują dzieci z końcem każdego półrocza, i to w dniu przez władzę szkolną okręgową już z góry ustalone i publicznie ogłoszone, świadectwo półroczne.

Z końcem pierwszego półrocza po rozdaniu świadectw następujące dwa dni szkolne mają być wolne.

§ 172. Uwiadomień szkolnych nie wydaje się w szkołach wydziałowych. Siły nauczycielskie mają sobie jednak w każdym kwartale utworzyć zupełny sąd o postępach swoich uczniów z pojedynczych przedmiotów nauki i klasyfikację wciągnąć do katalogu klasy.

Jeżeli się potrzeba okaże, uwiadomi gospodarz klasy z końcem pierwszego i trzeciego kwartału rodziców, względnie ich zastępców za pomocą pojedynczych wyciągów z katalogu klasy o sprawowaniu się, pilności, postępach i zewnętrznej formie robót piśmiennych ich dzieci.

§ 173. Świadczenie półroczne ma zawierać:

1. Oznaczenie kraju, okręgu szkolnego i szkoły wydziałowej, dalej klasę, do której dotyczące dziecko uczęszczało;

2. imię i nazwisko, daty urodzenia i wyznanie religijne dziecka;

3. noty z obyczajów, pilności, postępów z pojedynczych przedmiotów nauki i zewnętrznej formy robót pisemnych;

4. liczbę opuszczonych półdni szkolnych i to liczbę usprawiedliwionych i nieusprawiedliwionych.

5. miejscowość i datę wystawienia, podpisy dyrektora i gospodarza klasy, jakoteż pieczęć urzędową.

W pierwszej i drugiej klasie szkoły wydziałowej należy w świadectwie z końcem roku szkolnego wyrazić opinię, czy dziecko dojrzałe jest do przejścia do bezpośrednio wyższej klasy lub też nie.

§ 174. Jeżeli dziecko w ciągu roku szkolnego wystąpi ze szkoły wydziałowej, należy mu wydać po odmeldowaniu się świadectwo frekwencyjne.

Świadectwo frekwencyjne ma zawierać oprócz dat, w § 173 ordynacyi szkolnej i naukowej pod 1 do 5 wymienionych, także czas, od którego poczynszy dziecko do powszechnej szkoły ludowej uczęszczało, dalej czas, kiedy zostało przyjęte do szkoły wydziałowej, jakoteż czas i przyczynę odmeldowania się.

§ 175. Dzieci, które szkołę wydziałową po osiągnięciu wieku, od szkoły uwalniającego, opuszczają, zanim ukończyły trzecią klasę ze skutkiem, otrzymują świadectwo uwolnienia, które oprócz dat, w § 173 ordynacyi szkolnej i naukowej pod 1, 2 i 5 podanych, ma zawierać jedynie noty ze sprawowania się i pilności, dalej czas, od którego poczynszy dziecko do powszechnej szkoły ludowej uczęszczało, jakoteż czas, kiedy zostało przyjęte do szkoły wydziałowej, z następującą uwagą:

„Posiadanie wiadomości, potrzebnych do uwolnienia z publicznej szkoły ludowej, jest udowodnione przez przyjęcie do szkoły wydziałowej.

Ten (ta) uczeń . . . odpowiedział(a) zatem wymogom § 21 państwowej ustawy dla szkół ludowych i dlatego uwalnia się go (ją) mocą tego świadectwa ze szkoły.“

Jeżeli wystąpienie ze szkoły przypadnie na koniec półrocza, natenczas należy wydać dziecku szkolnemu także przypadające świadectwo półroczne.

§ 176. Dzieci szkolne, które trzecią klasę szkoły wydziałowej zupełnie i ze skutkiem ukończyły, nadto osiągnęły wiek od obowiązku uczęszczania do szkoły uwalniającego, względnie którym władza szkolna okręgowa po myśli § 21, ustępu 6, państwowej ustawy dla szkół ludowych na wcześniejsze uwolnienie zezwoliła, otrzymują zamiast drugiego świadectwa półrocznego trzeciej klasy, świadectwo uwolnienia, które oprócz dat w § 173 ordynacyi szkolnej i naukowej pod 1, 2, 3 i 5 naprowadzonych, zawierać ma podpisy wszystkich w trzeciej klasie szkoły wydziałowej zatrudnionych sił nauczycielskich, jakoteż uwagę:

„Ten (ta) uczeń . . . uczęszczał(a) do powszechnej szkoły ludowej od do do szkoły wydziałowej od do i ostatnią zupełnie ukończył(a).

. odebrał(a) zatem po myśli § 17 państwowej ustawy dla szkół ludowych, wykształcenie poza cel nauki powszechnej szkoły ludowej sięgające, uwalnia się przeto ze szkoły.“

Jeżeli uwolnienie ma miejsce po myśli § 21, ustępu 6, państwowej ustawy dla szkół ludowych, należy po słowach „uwalnia się przeto“ podać odnośne rozporządzenie władzy szkolnej okręgowej.

Nie wolno takiego świadectwa uwolnienia wydawać, jeżeli dziecko z jednego z przedmiotów: religii, języka wykładowego i rachunków, lub z więcej jak dwóch innych obowiązkowych przedmiotów nauki otrzymało notę postępu „niedostatecznie“. W tym razie wystawia się po myśli § 175 ordynacyi szkolnej i naukowej, oprócz przypadającego świadectwa półrocznego, świadectwo uwolnienia.

§ 177. Dzieci, które ukończyły ze skutkiem trzecią klasę szkoły wydziałowej, ale wiek uwalniającego je od uczęszczania do szkoły dopiero później osiągną, otrzymują z końcem trzeciej klasy świadectwo półroczne, a przy wystąpieniu ze szkoły po myśli § 176 ordynacyi szkolnej i naukowej świadectwo uwolnienia.

§ 178. Jeżeli dziecko od obowiązkowego przedmiotu było całkiem uwolnione, należy wtedy w świadectwie półrocznym względnie świadectwie uwolnienia zamiast noty ten fakt podać.

Jeżeli dziecko w szkole wydziałowej z braku odpowiedniej siły nauczycielskiej nie pobierało nauki religii, natenczas mają rodzice, względnie ich zastępcy, z końcem każdego półrocza lub przed wydaniem świadectwa uwolnienia przedłożyć świadectwo nauczyciela religii, należycie ustanowionego na dowód, że dziecku udzielano nauki religii; na podstawie tego świadectwa wciąga się notę z religii do odnośnego świadectwa. Jeżeli rodzice, względnie ich zastępcy, nie są w stanie

wykazać się takim świadectwem, natenczas w świadectwie półrocznem, względnie świadectwie uwolnienia, należy co do tej nauki zachodzący stosunek zamiast noty zaznaczyć.

Jeżeli dziewczyna, do uczęszczania do szkoły obowiązana, była po myśli §u 201 ordynacji szkolnej i naukowej uwolniona od nauki kobieceych robót ręcznych, natenczas rodzice, względnie ich zastępcy przy końcu każdego półrocza lub przed wydaniem świadectwa uwolnienia mają przedłożyć świadectwo szkoły robót, prawem publiczności wyposażonej; w przeciwnym razie dotycząca dziewczyna musi być egzaminowana z tego przedmiotu w szkole wydziałowej. Na podstawie takiego świadectwa lub też na podstawie egzaminu wpisuje się notę z tego przedmiotu do świadectwa.

§ 179. Liczba sił nauczycielskich w szkole wydziałowej wynosi z wyłączeniem dyrektora, nauczyciela religii i potrzebnych pomocników nauczycielskich, najmniej trzy; te trzy siły nauczycielskie reprezentują trzy grupy fachowe.

Ustanawianie dalszych sił nauczycielskich następuje stosownie do odnośnych postanowień ustawowych.

Jakiem uzdolnieniem nauczycielskiem ma się wykazać siła nauczycielska, przy wydziałowej szkole mianowana, postanawia władza szkolna krajowa albo przy systemizowaniu posady nauczycielskiej lub zależnie od potrzeby, przed każdą pojedynczą obsadą.

Przy rozpisywaniu konkursu na posadę dyrektora z reguły nie oznacza się grupy fachowej.

§ 180. Nieegzaminowanych pomocniczych sił nauczycielskich nie wolno w publicznych szkołach wydziałowych zatrudniać ani w obowiązkowych ani też w nadobowiązkowych przedmiotach nauki.

Siły nauczycielskie, które posiadają świadectwo dojrzałości lub świadectwo uzdolnienia nauczycielskiego dla powszechnych szkół ludowych, mogą w publicznych szkołach wydziałowych udzielać nauki za osobnem pozwoleniem władzy szkolnej krajowej przejściowo i pomocniczo.

§ 181. Siły nauczycielskie do szkół wydziałowych ukwalifikowane, są obowiązane, we własnej szkole wydziałowej przejściowo dać się zatrudniać i w takich obowiązkowych przedmiotach nauki bez osobnego wynagrodzenia, dla których nie posiadają formalnie kwalifikacji dla szkół wydziałowych.

Za to czynności służbowe w innej szkole wydziałowej lub powszechnej szkole ludowej, jakoteż zatrudnienie w przedmiotach nauki, które osobnej kwalifikacji wymagają, muszą być zawsze osobno wynagradzane, nawet wtedy, jeżeli obydwie szkoły pod wspólnem kierownictwem zostają, o ile ustawa krajowa nie zawiera innych postanowień. lub nauczyciel z nominacją swoją nie wziął na siebie zobowiązania do tego.

§ 182. Odpowiedzialny kierownik (kierownicza) szkoły wydziałowej ma tytuł „dyrektor“ („dyrektorka“).

Siła nauczycielska, przy szkole wydziałowej mianowana, z kwalifikacją do jednej lub więcej grup fachowych w szkołach wydziałowych ma nazwę „nauczyciel fachowy“ („nauczycielka fachowa“).

Ranga sił nauczycielskich przy szkole wydziałowej pomiędzy sobą stosuje się do porządku wliczenia w poczet osobowy nauczycieli szkoły wydziałowej, a gdzie takiego niema, podług czasu złożenia egzaminu kwalifikacyjnego dla szkół wydziałowych, jeżeli zaś czas równy jest, do okoliczności, w §ie 119 ordynacji szkolnej i naukowej wymienionych.

§ 183. Przy przedsięwzięciu przydziału przedmiotów należy starać się o ile możności o równoważne zatrudnienie wszystkich sił nauczycielskich w granicach ich kwalifikacji i zobowiązania; siłom nauczycielskim, które mają wiele robót pisemnych do poprawiania lub inne służbowe czynności do załatwiania, należy mniej godzin nauki przydzielić.

Gospodarzem klasy ustanawia się z reguły tę siłę nauczycielską, która w odnośnej klasie ma najwięcej godzin nauki objąć.

Gospodarz klasy ma wogóle te same obowiązki, co nauczyciel klasy w powszechnej szkole ludowej.

§ 184. Jeżeli szkoła wydziałowa zostaje pod wspólnem kierownictwem wraz z powszechną szkołą ludową, dla osobnych spraw szkoły wydziałowej odbywają się osobne konferencje ciała nauczycielskiego, przy szkole wydziałowej zatrudnionego.

§ 185. Konferencja nauczycielska przy szkołach wydziałowych robi przedstawienia władzy szkolnej krajowej co do wyboru podręczników szkolnych i książek do czytania; stawia także wnioski na zaprowadzenie nowych podręczników szkolnych i książek do czytania.

§ 186. Zresztą przepisy, obowiązujące w myśl pierwszego działu ordynacji szkolnej i naukowej, dla powszechnych szkół ludowych, mają analogiczne zastosowanie także do szkół wydziałowych.

Część trzecia.

O nauce prywatnej.

I. O prywatnych zakładach naukowych.

§ 187. Założyć prywatną szkołę ludową może każdy, kto może wykazać uzdolnienie do tego.

Podanie o pozwolenie na założenie zakładu tego rodzaju należy wnosić do tej władzy szkolnej okręgowej, w której okręgu ma być założona.

Do każdego podania należy dołączyć:

1. Świadectwa kwalifikacji nauczycielskiej przełożonego i nauczycieli, jakoteż rozporządzenia, któremi ewentualnie pojedynczym siłom nauczycielskim po myśli §u 70, punkt 1, państwowej ustawy dla szkół ludowych przyznano kwalifikację nauczycielską dla prywatnych szkół ludowych;

2. świadectwa nienaganności obyczajowej przełożonego i nauczycieli;

3. plan naukowy lub wykaz, z jakimi zmianami plan dla publicznych szkół przepisany, ma być zaprowadzony w zakładzie, wraz z dowodem, że postarano się o to, by się odbywała nauka religii, a w szkołach dla dziewcząt lub szkołach mieszanych, nauka kobiecych robót ręcznych;

4. dokładne daty i dowody umieszczenia zakładu.

Władza szkolna okręgowa ma podanie zbadać i zależnie od potrzeby poczynić dochodzenia; ubikacje, które mają służyć do tego celu, dobrawszy technicznych, pedagogicznych i lekarskich rzeczoznawców, należy na miejscu oglądnąć. Następnie prośbę z odpowiednim zaopiniowaniem przekłada się władzy szkolnej krajowej do rozstrzygnięcia.

§ 188. Przed udzieleniem pozwolenia, otwierać prywatnej szkoły ludowej nie wolno.

W zakładach już istniejących należy każdą zmianę w personalu nauczycielskim, w planie naukowym, jakoteż pod względem umieszczenia szkoły przed dokonaniem podać do wiadomości władzy szkolnej okręgowej, która następnie ma zbadać, czy wydane zarządzenie odpowiada przepisom.

Ekspozytur lub ekskurrendo stacyi w prywatnych szkołach ludowych nie wolno ustanawiać; każde urządzenie szkoły tego rodzaju należy uważać jako samoistną szkołę prywatną.

§ 189. Przełożony i nauczyciele, zatrudnieni w prywatnych szkołach ludowych, mają się w ogóle wykazać taką samą kwalifikacją, co siły nauczycielskie przy publicznych szkołach ludowych tej samej kategorii.

Osób, których zatrudnienie w zawodzie nauczycielskim dla szkół ludowych po myśli §§ów 105, ustępu 2 i 106 ordynacyi szkolnej i naukowej jest w ogóle niedopuszczalne, nie można także dopuszczać do udzielania nauki w prywatnych szkołach ludowych, jak długo na zatrudnienie ich Ministerstwo wyznań i oświaty nie zezwoli.

§ 190. Osób, które nie są w stanie wykazać się kwalifikacją przepisaną, w szkołach ludowych prywatnych nie wolno zatrudniać; tylko w wyjątkowych przypadkach Ministerstwo wyznań i oświaty

może na to udzielić pozwolenia. Podania tego rodzaju wnosi się, tak jak podania o przyznanie kwalifikacji nauczycielskiej dla szkół ludowych prywatnych po myśli §u 70, punktu 1, państwowej ustawy dla szkół ludowych z dowodami odebranego wykształcenia, studyów i dotychczasowego zatrudnienia petenta — u władzy szkolnej okręgowej, a ta je przedłoży władzy szkolnej krajowej, która Ministerstwu wyznań i oświaty odpowiednio wnioski postawi.

§ 191. Plan naukowy prywatnej szkoły ludowej musi odpowiadać co najmniej tym wymogom, które się stawia w obec publicznej szkoły ludowej równej kategorii; przepisy zatem co do planów nauki, urządzenia i zabezpieczenia nauki religii i praktyk religijnych w publicznych szkołach ludowych obowiązują analogicznie także prywatne szkoły ludowe.

Także w prywatnych szkołach ludowych nauki udzielać można tylko na podstawie zatwierdzonych podręczników szkolnych.

§ 192. W prywatnych szkołach ludowych, założonych przez kościół lub stowarzyszenie religijne z własnych środków dla dzieci szkolnych własnego wyznania religijnego, można zaniechać starania się o naukę religii i praktyki religijne dla dzieci szkolnych innego wyznania do szkoły przyjętych.

Rodzice tych dzieci, względnie ich zastępcy są w takim razie po myśli §u 49 ordynacyi szkolnej i naukowej obowiązani w inny sposób postarać się o naukę religii dla swych dzieci, względnie pupilów. Jeżeli przedłożą świadectwo ordynacyjnie ustanowionego nauczyciela religii w dowód, że dziecku udzielano nauki religii, należy na podstawie tego świadectwa notę z religii wpisać do świadectwa lub uwiadomienia szkolnego.

§ 193. Przepisy w VI. rozdziale części pierwszej ordynacyi szkolnej i naukowej zawarte, dotyczące się czuwania nad frekwencją szkolną, należy analogicznie stosować w prywatnych szkołach ludowych.

Wykazy absencji szkolnych należy jednak co miesiąca przedkładać władzy szkolnej okręgowej, która czuwa nad frekwencją szkolną w prywatnych szkołach ludowych.

Władza szkolna okręgowa ma prawo tam, gdzie ustawa krajowa, dalej idących praw nie nadaje, po myśli §u 205 ordynacyi szkolnej i naukowej działać z urzędu przeciw rodzicom, względnie ich zastępcom, którzy nie dopilnowują dzieci pod ich opieką zostających, w prywatnej szkole ludowej pomieszczonych, by regularnie i punktualnie do niej uczęszczały. W przypadkach, gdzie tego zachodzi potrzeba, może po myśli IV. części ordynacyi szkolnej i naukowej odnieść się o pomoc do sądu pupilarnego.

194. Przepisy o ochronie zdrowia w publicznych szkołach ludowych są obowiązujące także dla prywatnych szkół ludowych; przepisy o urządzeniu ubikacji szkolnych znajdują zatem także analogiczne zastosowanie do prywatnych szkół ludowych.

§ 195. Podania o nadanie prawa publiczności wnosi się do przełożonej władzy szkolnej okręgowej. Oprócz dowodów, w § 187 ordynacji szkolnej i naukowej wyliczonych, należy dołączyć do nich dokładniejsze wykazy urzędzenia i celu nauki szkoły, spisy istniejących środków naukowych, katalogi biblioteczne i wykazy liczby dzieci w ostatnim roku szkolnym, jeżeli szkoła dłuższy czas istnieje, liczby dzieci z ostatnich trzech lat szkolnych, podług klas, oddziałów i grup.

Władza szkolna okręgowa bada każde podanie i zależnie od potrzeby, robi dochodzenia; podanie wraz z ostatnimi raportami inspekcyjnymi przedkłada się następnie władzy szkolnej krajowej, która je z odpowiednimi wnioskami przedstawi do rozstrzygnięcia Ministerstwu wyznań i oświaty.

§ 196. Przez nadanie prawa publiczności uzyskuje prywatna szkoła ludowa prawo wydawania państwowo ważnych świadectw i uwiadomień szkolnych, które pod każdym względem stoją na równi z wydanymi przez publiczną szkołę ludową.

Dzieci z innych szkół ludowych prywatnych, muszą państwowo ważne świadectwa nabywać po myśli §§ów 206—209 ordynacji szkolnej i naukowej.

W świadectwach i uwiadomieniach szkolnych podać należy rozporządzenie ministeryjne, którem szkole nadane zostało prawo publiczności.

§ 197. Prywatna szkoła ludowa nie może prawa publiczności tak długo uzyskać, jak długo składa się tylko z pojedynczych klas szkolnych i nie jest w myśl planu naukowego urządzona; na odwrót zaś, nadane prawo publiczności, jeżeli ustawowe warunki dalej istnieją, pozostaje nienaruszone przez pomnożenie lub zmniejszenie liczby klas.

W razie, jeżeli prywatna szkoła ludowa zmieniającego na nią, należy ponownie prosić o nadanie prawa publiczności.

§ 198. W prywatnych szkołach ludowych, prawem publiczności wyposażonych, należy jak najściślej przestrzegać przepisów o urządzeniu i celu nauki publicznych szkół ludowych tej samej kategorii; w szkołach tych analogicznie obowiązują także wszystkie inne zarządzenia w poprzednich częściach ordynacji szkolnej i naukowej zawartych, o ile wyraźnie się nie odnoszą do publicznych szkół ludowych.

Zatrudnianie sił nauczycielskich, które posiadają tylko świadectwo dojrzałości, jest w prywatnych szkołach ludowych z prawem publiczności tylko w stosunku w § 13 państwowej ustawy dla szkół ludowych oznaczonym co do młodszych nauczycieli dozwolone.

§ 199. Utrzymujący prywatne szkoły ludowe winni są rozwiązanie swej szkoły wczas przed dokonaniem tego, oznajmić władzy szkolnej okręgowej.

Jeżeli prywatna szkoła ludowa była wyposażona prawem publiczności, natenczas utrzymujący ją są obowiązani, wszystkie pisma urzędowe, w szkole prowadzone i katalogi oddać władzy szkolnej okręgowej, której obowiązkiem jest je przechowywać, z nich na uzasadnione żądanie informacji udzielać i duplikaty świadectw wygotowywać.

§ 200. Powyższe postanowienia obowiązują analogicznie także wszystkie inne w zakres szkoły ludowej wchodzące prywatne zakłady naukowe i wychowawcze.

Jeżeli zakład ma powstać na podstawie własnego statutu, należy co do tego przed zatwierdzeniem zasięgnąć opinii urzędowo-lekarskiej.

W razie wątpliwości, w pojedynczych przypadkach się nasuwających, czy zakład należy do zakresu szkoły ludowej lub też nie, należy zasięgnąć co do tego rozstrzygnięcia Ministerstwa wyznań i oświaty.

§ 201. Uczęszczanie do prywatnej szkoły ludowej, po myśli powyższych postanowień urzędowej, uwalnia dzieci w wieku szkolnym będące od uczęszczania do ich szkoły obowiązkowej.

Uczęszczanie oprócz do szkoły ludowej do innych zakładów, szkół fachowych i kursów, jak szkół muzyki, języków, rysunków i modelowania, kursów rolniczych, handlowych, przemysłowych i wprawy, szkół tańców i gimnastyki, jest w ogóle dzieciom szkolnym dozwolone z tem ograniczeniem, by nie były przeciążone i by na tem w jakikolwiek sposób nie ucierpiały ani regularna frekwencya szkoły ludowej, ani też spełnienie jej zadania. Uczęszczanie do takich zakładów nie uwalnia jednak dzieci od obowiązku uczestniczenia w nauce wszystkich obowiązkowych przedmiotów naukowych szkoły ludowej.

Wyjątkowo tylko może władza szkolna okręgowa pojedyncze do szkoły ludowej uczęszczające dziewczęta na prośbę rodziców, względnie ich zastępców uwolnić od obowiązku uczestniczenia w nauce kobiecych robót ręcznych w szkole ludowej, jeżeli pod tym względem niema żadnej wątpliwości, że pobierają naukę podług planu naukowego w domu lub w prywatnym zakładzie naukowym.

§ 202. Władza szkolna okręgowa ma nadzór nad prywatnymi szkołami ludowymi i nad wszystkimi innymi należącymi do zakresu szkoły ludowej, prywatnymi zakładami naukowymi i wychowawczymi.

Jeżeli zauważonych sprzeciwień się ustawie i nieporządków podczas inspekcji inspektor szkolny okręgowy sam usunąć nie może lub jeżeli przy przedsięwzięciu egzaminów uwolnienia po myśli §§ów 208 i 209 ordynacji szkolnej i naukowej zdarzają się nadużycia, władza szkolna okręgowa ma prawo pociągnąć do odpowiedzialności przełożonego i utrzymujących prywatny zakład naukowy, a jeżeli się tego konieczność okaże, zaproponować władzy szkolnej krajowej, odebranie prawa publiczności lub zamknięcie zakładu.

§ 203. Nikomu nie wolno bez zezwolenia władz szkolnych obowiązanych do uczęszczania do szkoły dzieci kilku rodzin wspólnie i na wzór szkoły w przedmiotach naukowych szkoły ludowej nauczać. Przeciw urządzeniom tego rodzaju (pokątnym szkołom) można użyć pomocy politycznej władzy.

II. O nauce domowej.

§ 204. Rodzice, względnie ich zastępcy mają prawo, dzieci swe w wieku szkolnym będące, w domu dać uczyć i z tego powodu żądać uwolnienia ich od uczęszczania do publicznej szkoły ludowej.

Rodzice względnie ich zastępcy są jednak obowiązani starać się o to, by dzieciom co najmniej była udzielana w dostateczny sposób nauka, dla ich szkoły obowiązkowej (powszechnej szkoły ludowej lub wydziałowej) przepisana.

Wybór zresztą nauczycieli domowych, wychowawców lub guwernerów jak i sposób udzielania domowej nauki nie ulega żadnemu ograniczeniu.

§ 205. Nad nauką domową dzieci w wieku szkolnym czuwa władza szkolna okręgowa. Władza szkolna okręgowa ma obowiązek dzieci, które w domu pobierają naukę, trzymać w ewidencji; ma prawo, od czasu do czasu, w odpowiedni sposób przekonywać się o ich wiadomościach, a jeżeli się nasuną wątpliwości, poddać dziecko egzaminowi w przeznaczoną do tego szkołę ludową.

Rodzice względnie ich zastępcy są obowiązani, spełniać polecenia władzy szkolnej okręgowej. Gdyby się wzbraniali zastosować się do zarządzeń, w celu usunięcia niedogodności wydanych, albo gdyby się one okazały bezowocne, natenczas władza szkolna okręgowa ma prawo, zarządzić umieszczenie dziecka w publicznej szkole ludowej lub prywatnej, prawem publiczności wyposażonej. W przy-

padkach poważnego zaniedbania nauki i wychowania, należy przeciw rodzicom, względnie ich zastępcom, po myśli IV. działu ordynacji szkolnej i naukowej użyć pomocy sądu pupilarnego.

§ 206. Rodzice względnie ich zastępcy mogą żądać, by ich dzieci, w wieku szkolnym będące, które w domu lub w szkole prywatnej, prawem publiczności niewyposażonej pobierają naukę, były dopuszczone do egzaminu z przedmiotów obowiązkowych i z zaprowadzonych w szkole przedmiotów nadobowiązkowych — w publicznej szkole ludowej lub prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, względnie w takiejże szkole wydziałowej.

Egzamin będzie się odbywał z reguły tylko w ostatnich czterech tygodniach przed końcem roku szkolnego i rozciągać się będzie na materiały naukowe tego stopnia nauki, który wiekowi dziecka egzaminowanego odpowiada.

Jeżeli dziecko na podstawie świadectwa z egzaminu po myśli §u 46 ordynacji szkolnej i naukowej ma być przydzielone do publicznej szkoły ludowej względnie prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, musi składać egzamin ze wszystkich obowiązkowych przedmiotów odnośnego stopnia nauki, o ile po myśli §u 27 względnie §u 201, ustępu 3, ordynacji szkolnej i naukowej nie mają miejsca uwolnienia.

Celem przydzielenia do szkoły wydziałowej należy po myśli §u 166 ordynacji szkolnej i naukowej złożyć egzamin w szkole wydziałowej.

§ 207. Świadectwo z egzaminu wystawia się tylko wtedy, jeżeli egzamin został złożony z wszystkich obowiązkowych przedmiotów odnośnego stopnia nauki.

Świadectwo ma zawierać:

1. Oznaczenie kraju, okręgu szkolnego i szkoły;
2. imię i nazwisko, daty urodzenia i wyznanie religijne dziecka;
3. wymienienie klasy lub oddziału, z których materiału dziecko było egzaminowane;
4. noty postępu z pojedynczych przedmiotów, jakoteż zewnętrznej formy robót pisemnych po myśli §ów 87 i 88 względnie po myśli §u 170 ordynacji szkolnej i naukowej;
5. podanie celu egzaminu i osoby, na prośbę której się tenże odbył;—
6. miejsce datę wystawienia, podpis kierownika szkoły i wszystkich sił nauczycielskich, które brały udział w egzaminie jak i pieczęć urzędową.

Jeżeli celem odbytego egzaminu było przydzielenie dziecka do publicznej szkoły ludowej, względnie prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, lub też do drugiej albo trzeciej klasy takiejże szkoły wydziałowej, należy w świadectwie umieścić oświadczenie, do której klasy lub oddziału jednakoż urządzonych powszechnych szkół ludowych względnie do której klasy szkoły wydziałowej według opinii konferencji nauczycielskiej może być dziecko przydzielone.

Świadectwo wygotowuje nauczyciel klasy względnie gospodarz tej klasy, z której materiału egzaminowano; z reguły przedsiębierze on egzamin także wspólnie z innymi siłami nauczycielskimi tej klasy. Wydanie świadectwa wraz z kwalifikacją należy, jeżeli się do tego osobnego katalogu nie prowadzi, wciągnąć do katalogu odnośnej klasy.

Osoby, które wiek szkolny przekroczyły, mogą tylko wyjątkowo być dopuszczone do tego egzaminu na podstawie uchwały konferencji nauczycielskiej.

§ 208. Dzieci, które pobierają naukę w domu lub w prywatnej szkole ludowej, prawem publiczności niewyposażonej, muszą przy końcu swego wieku szkolnego złożyć egzamin uwalniający w publicznej szkole ludowej, albo też prywatnej, prawem publiczności wyposażonej, do przedsiębrania egzaminów tego rodzaju upoważnionej.

Egzamin ma się rozciągać na wszystkie obowiązkowe przedmioty nauki szkoły ludowej łącznie z religią, jakoteż na oznaczone przez rodziców, względnie ich zastępców przedmioty nadobowiązkowe w szkole zaprowadzone.

Zresztą obowiązują analogicznie postanowienia §§ów 95 do 99 ordynacji szkolnej i naukowej. W świadectwach jednak odpadają daty i końcowe noty z obyczajów i pilności w §ie 96 ordynacji szkolnej i naukowej pod 3 oznaczone.

Świadectwa wystawia kierownik szkoły i podpisuje sam, jakoteż wszystkie biorące udział w egzaminowaniu siły nauczycielskie. Kierownik szkoły ma wydanie świadectwa uwolnienia wraz z notami końcowymi, względnie uchwałę odmówienia świadectwa uwolnienia, wciągnąć do katalogu najwyższej klasy, jeżeli osobnego katalogu do tego się nie prowadzi.

§ 209. Egzaminy uwalniające w szkole wydziałowej rozciągają się na wszystkie obowiązkowe przedmioty trzeciej klasy szkoły wydziałowej w zakresie celów naukowych, dla tej klasy planem naukowym ustalonych. Jeżeli dziecko przy tym egzaminie c jednego z przedmiotów: religii, języka wykładowego, lub rachunków, lub też z więcej jak dwóch innych obowiązkowych przedmiotów otrzymało notę

„nie dostatecznie“, świadectwa uwolnienia po myśli §u 176 ordynacji szkolnej i naukowej wystawiać nie wolno. Jeżeli jest udowodnionem, że przynajmniej najpotrzebniejsze wiadomości, po myśli §u 21, ustępu 2, państwowej ustawy dla szkół ludowych i po myśli §u 95 ordynacji szkolnej i naukowej dla powszechnych szkół ludowych przepisane, posiada, wydaje się świadectwo uwolnienia po myśli §u 175 ordynacji szkolnej i naukowej.

§ 210. Za przedsiębranie egzaminów w powszechnych szkołach ludowych uiszcza się należytość 10 K, w szkołach wydziałowych 12 K. Jeżeli się egzamin składa z jednego tylko przedmiotu, należytość wynosi 4 K.

Należytość uiszcza się przed rozpoczęciem egzaminu. Rozdziela się ją między kierownika szkoły i wszystkich egzaminatorów po równych częściach; jeżeli kierownik egzaminował także, otrzymuje dwie części. W przypadkach udowodnionego ubóstwa może konferencja nauczycielska, w drodze zażalenia władza szkolna okręgowa, uwolnić od płacenia należytości całkiem lub też w części.

Za egzamin z dzieckiem po myśli §u 205 ordynacji szkolnej i naukowej na polecenie władzy szkolnej okręgowej odbyty, należytości się nie uiszcza.

§ 211. Gdyby przy którym z egzaminów, po myśli §§ów 206, 208 i 209 ordynacji szkolnej i naukowej odbywanych, wyszło na jaw grube zaniedbanie domowej nauki, względnie wychowania dziecka, mają obowiązek uwiadomić o tem władzę szkolną okręgową kierownicy publicznych szkół ludowych lub prywatnych, prawem publiczności wyposażonych i dyrektorowie szkół wydziałowych.

Na podstawie tego doniesienia władza szkolna okręgowa działać będzie natychmiast z urzędu przeciw rodzicom, względnie ich zastępcom.

Część czwarta.

O opiece nad dziećmi.

§ 212. Opieka nad osobistymi stosunkami pupilów w pierwszym rzędzie jest rzeczą sądu pupilarnego. Do niego należy także nadzór nad rodzicami, względnie ich zastępcami, jak opiekunami, kuratorami, przybranymi rodzicami i opiekunami, powołanymi do bezpośredniej opieki i wychowania dzieci.

Publiczne stanowisko jednak szkoły ludowej i zadanie, które ma do spełnienia, mają to do siebie, że i władze szkolne jakoteż nauczyciele mają zwracać

uwagę na duchowe i cielesne dobro dzieci szkolnych i starać się o usunięcie dostrzeżonych niedogodności.

Na polu opieki nad dziećmi i ich ochrony, odnośnie do dzieci, w wieku szkolnym się znajdujących, okaże się zatem we wielu przypadkach potrzeba wspólnego działania szkoły ze sądem pupilarnym.

§ 213. Jeżeli chodzi o spełnienie zadania, szkole ludowej przydzielonego, rzeczą jest władz szkolnych i nauczycieli, zarządzić samym wszystko, czego potrzeba do osiągnięcia zakreślonego celu i robić użytek z przysługujących środków.

Władze szkolne i nauczyciele mają się zatem zająć szczególnie wychowaniem takich dzieci, których domowe wychowanie jest zaniedbane. Baczniejszą uwagę poświęcać będą zachowaniu się poza szkołą dzieci wtedy, jeżeli im dom rodzicielski nie daje odpowiedniej ochrony, lub też jeżeli poza szkołą na szczególniejsze niebezpieczeństwa są narażone. Starać się z gorliwością będą o fundowanie zakładów dla ochrony i zatrudniania dzieci poza szkołą, zwłaszcza ochronek, zakładów do zatrudnienia, ogrzewalni dla dzieci i placów gier dla młodzieży, jakoteż dawać inicjatywę i popierać fundowanie kuchni, gdzie biedne i daleko mieszkające dzieci szkolne w południe ciepłą zupę otrzymują, dalej urządzać gwiazdki Bożego Narodzenia, na których biedne dzieci szkolne obdziela się ciepłymi sukniami, jakoteż zakładać stowarzyszenia pomocy i kolonii wakacyjnych dla biednych dzieci szkolnych.

Spodziewać się należy po siłach nauczycielskich, że zbawienną działalność tych stowarzyszeń jakoteż urzędzenia tego rodzaju w każdy sposób także przez branie na się nadzoru dzieci popierać będą.

§ 214. Jeżeli jednak rodzice, względnie ich zastępcy, pomimo wielokrotnych kar nie wypełniają obowiązków swoich co do frekwencji szkolnej swych dzieci, względnie pupilów, lub pomimo kilkakrotnego wkroczenia ze strony władzy szkolnej okręgowej zaniedbują naukę i wychowanie dziecka pod pokrywką domowej nauki oderwanego od szkoły, w takim razie władze szkolne są zmuszone, prosić sąd pupilarny o zarządzenie tej okoliczności.

Korzystać z pomocy sądu pupilarnego musi się i wtedy, jeżeli rodzice, względnie ich zastępcy nie troszczą się o obowiązek pomagania szkole w spełnianiu jej zadania, zwłaszcza, gdyby się okazało, że wpływ ojca, matki lub opiekuna paraliżuje wychowanie szkolne i że usunięcie dziecka z pod szkodliwego wpływu domu rodzicielskiego lub

familii, w której jest umieszczone, stanowi konieczny warunek poprawy dziecka.

§ 215. Doniesienie do sądu pupilarnego zrobić natychmiast należy dalej w przypadku, jeżeli rodzice, względnie ich zastępcy, lub inne w rachubę wchodzące osoby lub korporacje uwalniają się od innych swych obowiązków względem dziecka szkolnego lub też, jeżeli praw swoich nadużywają, jeżeli zaopatrywanie dziecka w potrzeby i odzież do tego stopnia zaniedbują, że ono obowiązku swego spełniać nie może, względnie, jeżeli się wzbraniają w przypadkach w § 68 ordynacyi szkolnej i naukowej wspomnianych, dbać o leczenie dziecka lub odpowiednio do swoich stosunków, o jego powierczowność.

§ 216. We wszystkich sprawach dotyczących opieki nad dziećmi i ich ochrony mają nauczyciele spostrzeżenia swoje przedewszystkiem na konferencyi nauczycielskiej omówić.

Jeżeli konferencya nauczycielska nabierze przekonania, że działanie z urzędu jest wskazanem, natenczas kierownik szkoły porozumie się najpierw z władzą szkolną miejscową.

Gdyby spodziewany skutek nie nastąpił, lub sprawa była nagłą, natenczas należy zrobić relację do władzy szkolnej okręgowej i prosić o zarządzenie temu.

W nadzwyczaj nagłych przypadkach, mianowicie wtedy, jeżeli zdrowie dziecka w domu rodzicielskim, lub we familii, w której jest umieszczone, w groźny sposób jest na niebezpieczeństwo narażone, może kierownik szkoły nawet bezpośrednio zrobić doniesienie do odnośnego sądu pupilarnego; tylko musi o tem zawiadomić władzę szkolną okręgową.

§ 217. Władza szkolna miejscowa we wszystkich przypadkach, które dojdą do jej wiadomości, ma przedewszystkiem zawiadamiać rodziców, względnie ich zastępców i na nich wpłynąć. Jeżeli się wzbraniają obowiązkowi swemu zadosyć uczynić, lub jeżeli w przypadkach, gdzie rodzice względnie ich zastępcy zarządzić nie mogą, a i od innych zresztą, zwłaszcza po myśli ustawy kraju ojczywego zobowiązanych, pomocy otrzymać nie można, władza szkolna miejscowa zrobi relację władzy szkolnej okręgowej z prośbą o zarządzenie temu.

§ 218. Władza szkolna okręgowa na podstawie tych doniesień zbada dokładnie stosunki i jeżeli tego potrzeba, rozpocznie celem uzyskania odpowiednich środków zaradczych, układy ze sądem pupilarnym.

Te środki zaradcze mogą polegać zwłaszcza na ograniczeniu lub odebraniu władzy ojcowskiej

lub praw macierzyńskich, na ustanowieniu innego opiekuna, na umieszczeniu dziecka w innej rodzinie lub w odpowiednim do tego zakładzie lub na oddaniu dziecka do domu poprawy.

§ 219. W końcu wyraża się nadzieję, że kierownicy szkół i nauczyciele sądom pupilarnym i publicznym i prywatnym urządzeniom dla ochrony dzieci, jak radom sierocińskim, stowarzyszeniom rad sierocińskich, komitetom sierocińskim i stowarzyszeniom dla ochrony dzieci, jakoteż we wszystkich innych sprawach, tyjących się starania około dzieci i opieki nad niemi, jeżeli chodzi o ich uczniów lub uczennice, z pomocą pospieszą i im z największą gotowością wszystkich potrzebnych informacji udzielać będą.

§ 220. Wszystkie dokładniejsze zarządzenia o współdziałaniu władz szkolnych i nauczycieli ze sądami pupilarnymi na polu opieki nad dziećmi wydaje władza szkolna krajowa w porozumieniu z prezydyum wyższego sądu krajowego.

Postanowienia końcowe.

§ 221. Do wykonania tego regulaminu szkolnego i naukowego potrzebne bliższe zarządzenie wydaje władza szkolna krajowa, której przysłuża

także prawo przepisywać formularze dla rozmaitych pism urzędowych, świadectw i wiadomości szkolnych.

§ 222. W krajach, w których młodzież wyszła z wieku, obowiązującego do uczęszczania do szkoły ludowej, obowiązana jest w myśl wydanej na zasadzie §u 75 państwowej ustawy dla szkół ludowych ustawy krajowej, do uczęszczania do osobnych szkół nauki uzupełniającej lub na kursa dalszego kształcenia się, wyda do wykonania tych ustaw krajowych potrzebne a od postanowień tej ordynacji szkolnej i naukowej odmienne zarządzenia po uzyskaniu zatwierdzenia Ministerstwa wyznań i oświaty władza szkolna krajowa.

§ 223. Ta ordynacja szkolna i naukowa wchodzi w życie z początkiem następującego po ogłoszeniu roku szkolnego. Z chwilą tą traci moc obowiązującą prowizoryczna ordynacja szkolna i naukowa z dnia 20. sierpnia 1870, l. 7648 (Dz. u. p. Nr. 105, Dz. rozp. M. 1870 Nr. 119) i wszystkie inne do przedmiotów stałej ordynacji szkolnej i naukowej odnoszące się rozporządzenia i ogłoszenia, o ile są sprzeczne z postanowieniami tego rozporządzenia lub przez nie zastąpione.

Bienert wtr.

